ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, КХАЛНАХ!

Масса а мехкацкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган || («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 29 (4474). | КIИРАНДИ, 7 МАРТ, 1971 шу. | Мах, 2 кеп. | Газета арадувл 1923 шера денз

«...Советски Iаьдало доладаь гIулакх дIахьалха дохийталургдац ерригача Россе гIолларча бIаьш кхалнаха меттел цунна юкъе миллионаш а миллионаш а боьча кхалнаха дакъа лаьцача мара.»

В. И. ЛЕНИН

Советски кхалнахага

Деза ноакъостий кхалнах!

Вай Сийлахь-йоккхача Даьхен сийдола кхалнах!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дег тIара даькъала дувц шун Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — ерригача континенташкарча кхалнаьха цхьоагIони интернациональни солидарностен ди.

8 марта бIаьстен, сийрда цIей вай мехка белгала дерригача халкъа юкъа да. Социалистически Дай-мехно безбу ший башха-дика мехкарий — денал дола патриоткаш, хьинаре къахьегамхой, йоакхо йола ноаней.

Советски кхалнах вай паччахьалкхен вахара ерригача этапашка — маьрша къахьегача хана а, тIема бирсача шарашка а — хьахьекхад коммунизма гIулакха тIехьаре хьинарей сакхетамей къовсамхой шоаш хилар

Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди белгалдоаккх Советски Союза Коммунистически парте хургйолча XXIV-ча съезда советски халкъа политически къахьегамей хьинар чIоагIа айдеьча хьалашка. Вай йоккхача Даьхен масса миIинге цу башха-дикача событе сийна шерра массови социалистически ях ьяржай, хIаьта цунна юкъе шерра дакъа лоац вай сий долча советски кхалнаха а.

Вай доккхал а деш белгалдоаккх, вай мехка доаха дерригa толамаш кхалнаха производстве, Iилма, культуре хьинаре лоацача даькъаца дувзаденна хилар. Халкъа боахаме болх беча берригача болхлоехи гIуланхерча нахахи ахаш кхалнах ба. Лакхерен юкъера специальни образовани а йолаш болча дипломированни специалистех ахаанеп совгIа бараш — кхалнах. Заводской цехе а колхозий кхашка а, Iилман лабораторей школьни досхана хьалхашкеи, медицински учреждене а тикашка а — коммунизм хьалъеча ерригача участкашка шоай социалистически Даьхен ираза дукхьа хьинаре къахьег советски кхалнаха. Цар доккха дакъа лаьцад бархIалагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча.

Советски кхалнаха хьинаре дакъа лоац политически общественни вахаре. паччахьалкхен гIуланхашта доал деча. СССР Лакхехьарча Совете хIанз хиннача хержамашка хержача халкъа викалашта юкъе — 463 кхалсаг. БIаьш эзараш активисткаш моттигерча Советий депутаташ ба, партийни, профсоюзни, кагирхой, кооперативни организацешка шоай ноIамеча союзашкеи общественношкеи болх беш ба. Дукха кхалнах паччахьалкхен лоархIамеча посташка ба цар кулгалду промышленни предприятешта колхозаштеи совхозаштеи Iилман учреждениешта а школашта а. Из за советски кхалнаьха боккъонаш боккъонца цхьатарра хилар, вай общества кхоплaмеча гIуланхашка уж доккха дакъа лоацаши лаьха хьинар долаши хилар кхахьекхаш дола къаьгга тешал

Барнала дIайха дешаш оалаш йист хул вай тахан кхалнахага — ноаношка. Тешаме, къахьегам дукхабеза нах, социалистически Даьхен башха-дика патриоташ хургболаш шоай къонгаштеи мехкараштеи кхетам а телаш коммунизм хьалъерий доккхагIдолча ноахала кегаметта дIаотта мегаргйола тIехье хьалкхею цар. Партей правительстваи долла хIама ду, кхалсаг — нана даим терналъергйола, дукхавезаргйола, цул йоакхо ергйола хьалаш хилийтара. Дукха бераш долча ноаноша паччахьалкхен пособи ийду, царна орденаши медалаши тел, сийлахь цIераш тел. Шерагара шерага шерлу накали берали лорадеча учреждений сеть. ХIанз детсадашкеи яслешкеи кхетамца кхедеш да 9 миллион совгIа бер. ТIа-тIа товлу кхалнаьха цIагIара хIара денна болх аттача боаккхаш йола быта служба. Вай мехка чакхйоахаш йолча социальни мероприятешта кхалнахага йиш хулийт ираза канал къахьегамеи общественни гIулакхашкеи тIа-тIа хьинарегIа дакъа лацарца дикагIа цхьана тарде, шоашта эшаш долча культурни духовни хIамашца биззагIа кхоачамбе. Кхалнаьха къахьегамеи бытеи хьалаш дIахо тоадара даькъе. чакхдоахаргдолча гIуланхий шерра система белгалъяь кийслагIча пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проекта тIа.

Пролетарски интернационализма принципашта тешаме болча советски кхалнаха чIоагIду вежарашха долча социалистически мехкий кхалнахацара доттагIал, шерду капитала мехкашкарча а къонача дегIаухача паччахьалкхенашкарча а къахьегача кхалнахацара бувзамаш, социальни къамани Iазапах цIенбенна мукъаьбовлар духьа машар демократи. социализм бахьан долаш цар лоаттабу бакъахьара къовсам хьал а лоацаш.

Империалистически тIом гIеттабераш та духьаларча къовсамхой хьалхарча мугIарашка латт вай мехка кхалнах, цар дIакхайкаю Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъаша американски интервентацта духьала лоаттабеча турпалча къовсаме шоай царцара солидарность, дIадех Гаргарча Малхбоалехера Израила агресси соцаелга.

Деза кхалнах! Ноаной, подругаш, йижарий! КПСС Центральни Комитета лов шо дика могашмаьрша, доккха ираз долаш дахар, къахьегаме, бераш хьалкхедеча оаш керда толамаш дахар, шуга дIахойт. сий дола советски кхалнах дерригача халкъаца цхьана коммунизм хьалъеча ерригача участкашка керда толамаш а доахаш парте XXIV-ча съезда какъагIоргболгах, цун решенеш толаме чакхъяхара оаш шоай деррига низаш тIадохийтаргдолгах, Коммунистически партена гонахьа шо кхы а айхагIа кхоталургдолгах шо чIоагIа дог тийша хилар.

Даькъала хилда дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди 8 март!

Сийле а хоастам а хилба советски кхалнаха — коммунизм хьинаре хьалъераштa!

Даькъала хилба дерригача дунен тIара къахьега кхалнах!

Даькъала хийла низ бола вай социалистически Даьхе!

Даькъала хийла Коммунистически парти — коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсамера советски халкъа баьччеи организатори!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

Грозненски швейно - производственни объединене № 3 йолча цехе къаьстта къахьегаш я мастер Лопанская Нина Ивановна керте латтача участка коллектив. Цхьа смена дIаяхийтац цо ший задани тIехкхоачаш ца еш. Шин бетта план 105 процент кхоачашъяьй, цар. Планал совгIа тийга барзкъаш 600 совгIа да. Уж къахьегама толамаш цар хетаду КПСС XXIV-ча съезда. Къаьстта дика къахьегаш ба А. Джабраилова, Л. Ахмадова, А. Зиберова, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача шоай смении нормаш 115 — 120 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа)А. Джабраилова, Л. Ахмадова, цеха начальник Л. Тисейко, А. Биберова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Революци ялалехьарча Россе предприятешкеи гIишлошъечеи 13 процент а просвещенеи унахцIено лораяреи учреждениешка 4 процент а мара бацар болх беш кхалнах.

Советски Iаьдало деррига хьалаш хилийтад халкъа боахама дерригача доакъошка кхалнаха хьинаре дакъа лацара.

Нохч - ГIалгIай АССР-е берригача болх бераштa юкъе кхалнах 49 процент ба, цу даькъе: промышленносте 51,3—процент, торговлеи общественни кхача кийчбечеи — 69,4 процент, унахцIено лораеча — 81 процент, просвещенеи культуреи—70 процент, доалдеча органий управлене — 53 процент.

* * *

Советски Iаьдал латтача шерашка Iалаьмате доккхий толамаш даьхад кхалнаха образоване даькъе.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа 1000 кхалсагах 8 саг мара вацар юххьанцарчул лакхагIа образовани йолаш.

ХIанз Нохч - ГIалгIайчеи халкъа боахаме къахьегаш ба 30 эзар хIана бац аьнна бола кхалнах, лакхерен юкъера специальни образовани йолаш бола специалисташ. Уж хул берригача специалистех 58 процент.

Кхалнах — инженераши техникаши болаш 6000 саг хIана вац аьнна ба, экономисташ — 3000 гаргга, лораши медицински болхлойи — 6,5 эзар саг, педагогаши культурни болхлойи — 11 эзар саг.

* * *

Кхы юха боагIаргбоацаш гаьна баьнна дIабахаб цхьаккха бокъо а йоацаш кхалнаха, къаьстта лоаман кхалнаха, тIалаьтта хала бала.

Нохч - ГIалгIайчеи халкъа боахаме болх беш а лакхерен юкъера специальни образовани йолаш а бола нохчийи гIалгIайи кхалнах 2000 гарггача сагага дIакхаьчаб.

Москве хинна торжественни собрани

ТрадицегIа столица партийни, советски, общественни организацей викалаш, предпрятешкеи Москван гонахьарча кхашкеи хьалха латтараш, культура, Iилма, искусства деятелаш 5 марта Доккхача театре торжественни собране гулбелар.

Безаме тIоараш тохаш тIайийцар гулбеннараша партеи правительстваи кулгалхой.

Торжественни собрани хьайийллар КПСС МГК секретара Р. Ф. Дементьевас. Цо Iойийшар советски кхалнахага КПСС ЦК хоаттача моаршала текст, гулбеннараша массане дика хеташ тIайийцар из.

Гулбеннарий цIерагIа Р. Ф. Дементьевас доккха баркал аьлар дIайха моаршал хаттарах, коммунизм хьалъяра советски кхалнаха берригa шоай низ дIалургхилара тешам а белар партена, цун ленински Центральни Комитета.

Торжественни собране къамаьлаш дир Москван общественноста викалаша, производстве хьалха латтараша, Iилман культураи деятелаша.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

ЦхьоалагIа март тIакхоачаш 1971 шера цхьоалагIча квартала паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкарах йола

СВОДКА

(План процентаща)

	Хьайбаш	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	63	67	61
Ведана	131	—	28
Грозненски	55	83	73
Гудермесски	45	59	35
МалгIабика	30	65	33
Надтеречни	74	86	19
Наьсарен	59	58	27
Наурски	50	79	47
Ножай Юрта	95	—	29
Советски	94	—	13
Сунженски	45	65	48
Урус - Мартана	88	78	62
Шаьла	67	62	37
Шелковской	114	72	86
Республике гIолла	64	72	60

Кердача пятилетка хьалхарча шин бетта хьайбаш леладераша баьча балха итогаш яьй Статуправлене. Ерригa республика хьайийпача соахк цу юкъа енначул 27 процент дукхагIа шура дIаецнай цар. Къаьстта дика хьоакхамаш даьхад Грозненски, Надтеречни, МалгIабика, Наурски, Шелковской районий боахамаша. 1,3 — 1,5-зза дукхагIа шура еххай цу районашкарча хьайбаш леладераша. Укх шера хьалхарча квартала шура йохкара план март юкъе кхоачаш кхоачашъйиш йолаш ба районий боахамаш. Доахана продуктивность лакхъяр бахьан долаш, шура яккхар а из паччахьалкхенга йохкар а алсамдаьннад республика ерригача районашка.

Фуаш гулдари уж паччахьалкхенга дохкари во кхоачашдац республика дуккхача районашкарча коа тIара оалхазараш леладечар а. Масала, соахк цу юкъа паччахьалкхенга дехкачарел 20 процент дукхагIа фуаш дехкад укх шера Грозненски района боахамаша, хIаьта Гудермесски Урус-Мартанеи районаша — 40 процент.

Цхьабакъда, ерригача фермашка цхьатарра лелац гIулакхаш. КIезига шура йоакх Ачхой-Мартана, Гудермесски, Шаьла районашка. Квартала паччахьалкхенга фуаш дохкара план ах гаргга мара кхоачашъяьяц МалгIабика, Надтеречни, Наьсарен, Наурски, Шаьла районий колхозашеи совхозашеи.

Хьалхарча квартала плани тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара эггара бехктокхамегIа йола ха я хIанзара яр. Паччахьалкхенга ерригa юртбоахама продукташ йохкара план ханал хьалха кхоачаш а яь. КПСС XXIV-ча съезда болх дIаболабу ди белгалдаккхар — из да хIанз хьайбаш леладерашта хьалхашка латта керттера декхар.

КПСС XXIV-ча съезда сийна къахьегама вахте латтача Грозненски химически комбинате къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба коммунистически къахьегама ударникаш, аппаратчик Горожанкина Людмила, йоккхагIйола аппаратчик Борлуцкая Нина. Синтетически спирти полиэтилени арахецара эшаш йола бедал арахецаш ба уж мехкарий. Цар массаза а нийса лелаю технологически режим. Цудухьа лакха дикал йолаш я цар арахеца этилен. Шоай смении нормаш массаза тIехкхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: аппаратчик Л. Горожанкина, йоккхагIйола аппаратчик В. Борлуцкая.

С. ХУГАЕВА сурт.

КЕРДА ТОЛАМАШ ДОАХАРГДА

ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕШ

Шелковской район

Укх деношка 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабарах йола КПСС XXIV съезда Директивай проект ювцаш парте Шелковской райкома пленум хилар. Докладчика КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске хоадамболлаш дийцар бархIагIча пятилетке вай мехка а, республика а, шоай районча а къахьегамхошта карагIдаьнначох, парте программа кхоачалъяра чакхдаха дезача гIулакхех.

— Тха «Червленский» колхозо, — аьлар цу боахама парткома секретара нов. Аджигильдиева,— дIаяхача пятилеткагIа дукха даьд ший материальни база чIоагIъяра, хIаьта цох тийша я укх пятилетке из дегIаахара темпаш. ХIанз а лакха да боахаме продукци йоаккхаш дIадохийтар, лоха я рентабельность а. Цудухьа Директивай проект ювцаш тха коммунисташа, берригача колхозхоша боахама гIулакхаш товдара корта бола дешаш айдир.

Ленина цIерагIча колхоза председатела нов. Чубенкаи Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча «Путь к коммунизму» колхоза председатела нов. Травинеи дийцар шоай боахамий къахьегамхоша КПСС XXIV съезда Директивай проект йийца а йийца чIоагIа къоабалъяь тIайийцар яхаш. Керда пятилетка шоай коллективаша дикача хьоккхамашца дIайолаяьлга а парте съезда сийна тIайийца декхараш кхоачашдара тIагIертта цар къахьегалга а белгалдир цар.

«Красный пахарь» колхоза ферма заведующе нов. Чувалова доахангара йоаккха шура лакхъяра шоаш хIанз дер дийцар. Дикача ...х дола 100 шинар ийцад боахамо. Кердача пятилетке дикка тIакхетаргъя ферме йоаккха шура.

Райкома пленуме дакъа лоацаш хинначар массава раьза а волаш дийцача дешех лаьца тIайийцача соцам тIа дIаяздир парте XXIV съезда Директивай проект шоаш хьаллоацилга. Райкома бюрои партийни организацеши съезда сийна тIайийца декхараш кхоачашдара кхы а шерагIа социалистически ях йоаржае декхарийла йир.

Советски район

Укх деношка района партийни актива собрани хиннай укхаза. 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай проектах доклад йир парте райкома хьалхарча секретара А. А. Абдулаева.

Укх тIеххьарча шерашка, аьлар цо, района колхозий экономика дика лакхъеннай. Пхе колхозах йиъ рентабельни хиннай.

Ленински юбилейни шера колхозаша паччахьалкхенга дехкад 3574 центнер дулх, е планагIа доагIачул 1174 тонн дукхагIа. 1965 шера доаккхаш хинначул ялхазза дукхагIа доаккх хIанз дулх. Колхозашта 100 эзар сом цIена пайда хиннаб.

Лаьтта леладераша кхоачашъяьй тхьамка дохкара план а. 1971 шера из культура дIаюв лаьтташ 50 гектар дукхагIа хургда.

Актива собране къамаьлаш дир В. И. Ленина цIерагIча колхоза председатела З. Улубаева, Советски юкъерча школа директора Г. Османова, XX партсъезда цIерагIча колхоза председатела З. Мусостова, кхычар.

Чакхъяьннача пятилетка итогаш кхы а дикагIа хургъяр, йоахар активе къамаьлаш дьраша, нагахьа санна колхозий ерригача торонех кхетамца пайда ийца баларе.

Активе хиннараша цIенхаштта дийцар производства резервах. Масала, дикагIа пайда эца беза лоаман даьгIенех, кIотаргех цIенде деза лаьтташ, дикагIа хьувкъаде деза тхьамка, шерра йоаржае еза хьалха латтарий опыт.

Активе дакъа лаьцараша дег чура къоабалйир КПСС XXIV съезда Директивай проект, хIаьта кердача пятилетка план, 1971 шера задани ханал хьалха кхоачашъяра берригa колхозахой тIа а хьийхар.

Актива собране балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС обкома бюро членалла кандидата В. И. Жигалова.

Ножай-Юрт

КПСС XXIV съезда Директивай проект ювцаш пленум хилар парте Ножай - Юрта райкоме. Докладчика райкома хьалхарча секретара. В. Яигульбаева аьлар цул хьалха дIаяхача пятилеткечул 5 — 6-зза алсамбаьннаб района колхозашта 1965 — 1970 шерашка хинна пайда. Лоаман колхозашка чIоагIа дегIаденад укх тIеххьарча шерашка тхьамка леладелга. 1970 шерашка боахамашта хиннача берригача пайдах 40 процент тхьамках хиннаб.

ЧIоагIбеннаб укхаза хьайбай боахам а. ХIанз дулха хьайбаш леладу лоаман колхозашка. ДIадахача шера дулх заданел шозза дуккхагIа дехкар цар.

Соахк зе даьдац района цхьан на колхозо, хIаьта Асланбек Шерипова, Гагарина цIерагIара колхозаш экономически низбенна боахамаш а хинна дIаэттад.

Дикка алсамдаккха лерхI районо чудахьа ялат, тхьамка, кхыйола культураш, хIаьта дулх хIара шера юкъера лаьрхIача 683 тонн доаккхаргда.

Пренеех къамаьлаш даьча Ножай - Юрта райисполкома председатела нов. Вашаева, Х. Нурадилова цIерагIча колхоза парторганизаце секретара нов. Мусаева, Калинина цIерагIча совхоза тхьамка леладечо нов. Солтаева, Ленина цIерагIча колхоза механизатора нов. Витаева дийцар 1966 — 1970 шш. шоай колхозаша баьча балхахи кийслагIча пятилетке де лерхIарехи.

Парте XXIV съезда Директивай проект йизза хьаллоацаш а из дIахо де дезача гIулакхий программа лоархIаш тIаэцаш а бола соцам бир пленумо.

КПСС ОБКОМА ПРОПАГАНДИСТСКИ ГРУППАШ—РАЙОНАШКА

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара йола КПСС XXIV съезда Директивай проект къахьегамхошта дIайовзийтара республика районашка яхай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандистски группаш. Царна юкъе ба партийни, советски, комсомольски болхлой, республикански министерствайи ведомствайи кулгалхой — берригa а 60 саг.

Докладчикаш къахьегамхошта дIоец Директивай проектах, вай мехка а республика а экономикеи культуреи дегIайоалаяра перспективех. Цар хоадамболлаш жопаш тел наха деча хаттарашта, къахьегамхошта тела маьхера предложенеш вIашагIтох.

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

5 марта Грозне Лермонтова цIерагIча театре дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха денна хетаь торжественни собрани хилар. Цига дакъа лоацаш бар промышленни предприятей, организацей, учрежденей викалаш. Собране доклад йир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома школайи Iилманеи отдела заведующе Р. Н. Тимошенкос. Собрани чакхйоаллаш гулбеннараш та доккха концерт оттадир.

Кхоана—уунен халкъашта юкъера кхалнаьха Ди

КОММУНИЗМ ХЬИНАРЕ ХЬАЛЪЕРАШ

КПСС XXIV съезда делегаташа дувц

Т. Летковская, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода № 18 йолча установка начальник, Социалистически Къахьегама Турпал

Грозненска А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода установкай, цехий коллективашта юкъе чIоагIа сийдолаш лоархIаш я тха № 18 йолча установка коллектив. Цхьа дезал санна барттайна къахьегаш ба дуккхача къамех бола технологаш. Берригаш а хIана бац аьнна кхалнах ба тха установке къахьегаш бараш. Иштта сийдолча коллективана се керте латташ хиларах доккхал ду аз. Массаза а кхыча установкай коллективашта хьокхам телаш хьайоагIа из. Завода установкашта юкъе эгара хьалхарчарца коммунистически къахьегама сийлен цIи яьккхай оаха. Цу цIерн сий массаза а лакха лоаттадеш хьадоагIа тхо. Цхьа шу дIадахийтадац тха установка технологаша шера план тIехкхоачаш ца еш.

Цун керттера бахьан да къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар. Итташ шераш да аз мехкдаьтта чакхдоахача къахьега. Цу шерашка йоккха балха опыт Iоаяьй. Из опыт дог раьза долаш дIалу аз сайца болх беча наха. Аз балхах кхетабаь дукха технологаш ба тха установке хинна ца Iеш ерригача заводе а хьинаре къахьегаш. Царех доккхал ду аз.

Дикача къахьегама толамашца чакхъяьккхар дIаяха пятилетка установка коллективо. 14-ча ноябре кхоачашйир цо пхе шера план. Укх шера а лохдалийтац шиъ къахьегама толамаш тха сийдолча коллективо. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара шин бетта план 103 процент совгIа кхоачашъяьй технологаша. Планал совгIа арахийцай эзараш сомий маьха продукци.

Се коммунист, кулгалхо хиларга хьежжа общественни балха тIа а хьинаре лакъа лоаш аз. Массехказа хержай со Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла. Завода партийни организаце тIадилла декхар массаза а цIенен диззаи кхоачашдара сай хьинари кхза кхобац аз.

Хьинаре къа а хьегаш аз даьхача толамий лакха мах баьб хьамсарча партеи правительствоа. Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цIи еннай сона, хIаьта дIадахача шера сона елар «За доблестный труд» яха Ленински юбилейни медаль. Сона тийнна Сийлен грамоташ, яьха баркалаш дукха да. Къаьстта боккха кхаъ хиннаб сона КПСС XXIV-ча съезда делегат харжарах. Сайх бенна тешам бодабергбац аз.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) А. Шерипова цIерагIча Нефтемаслозавода № 18 йолча установка начальник Социалистически Къахьегама Турпал Т. Летковская, оператора гIончa, комсомолка П. Любова, оператор Н. Ющенко.

И. ПЛИЕВА сурт.

Л. Барахоева, «Назрановский» совхоза доярка, Социалистически Къахьегама Турпал

XXIV съезда Директивай проект ювцаш хиннача собранешка, Цига белгалдир деттаж дола дика доахан Iула юкъе дукхагIа хилий, та дезалга, зоотехнически ветеринарнии болх тоабе безилга.

Аз дуккхача шерашка къахьегача коллективе дукха говза дояркаш хьалкхийнаб. Царех я хIанз коммунистка йола Чигиева Лида, парте членалла кандидат Оздоева Люба. Юбилейни шера шоаш тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдир цар. ХIаьта аз соахи 2800 килограмм шура йоаккхаргья аьнна дош деннадар, хIаьта са групперча хIара Iаттагара яьккхар 3250 килограммага дIакхаьчар. Хьалха дIаихача шерашка кхы а лакхагIа бар са хьокхам. 1969 — 1970 шерашка Iай довкъар кIезига хиларца хьайбий продуктивность лохъялар. Укх Iай фермера хьайбаш дикагIа Iалашдаьдар, Барда а кийчбу хIанз тха ферме. Цу дерригне соахи хьалхарча шин бетта яьккхачул дукхагIа шура яккха торо хилийтар. Цудухьа шоаш съезда сийна тIаийца декхараш кхоачашдергхиларах бIубенна ба тха дояркаш. ХIаьта чIоагIа сий деш хьамсарча парте XXIV съезда делегаталла хержача са а йиш яц къахьегама доккха совгIат довцаш цига яха.

Укх тIехьарча шерашка тха ферма коллектива хьокхамаш лохденнад. Цу гIулакха бахьанаш тохкаш хиннаб совхоза специалисташ ферма къахьегамхой. Къаьстта теркам тIабахийтар кхоачамбоацараш дIадахара КПСС

РЕПОРТАЖ

ХIАНЗ тхо долча цехера деттадала долалу Назранерча трикотажни фабрика низ бола дог. Из я слово - вязальни цех.

Цхьа лоархIаме цIей дезле кийчъяьча зале волаш санна хет цу чу дIачуваьлча. БIарга кIаьдача сигал бессача, баьццарча басараша кхаьла машинаш - гиганташ нахаца дIанийнай. Ший тайпарча къахьегама музыкаца, ашарца халхар деш санна тайжа лел царна юкъе гIолла хозагIдола барзкъа дийха кийчбенна мехкарий. Иштта кийчбала йиш я цар. IотIабилла дом боацаш цIена да цехера фо, кулг бIехде моттиг яц, сийрда, йIайха, дог айденна я укх чу. Хьаста духдувла хин тоатолгаш санна къоро ший тайпара муъам а беш мехкарий ховхача диткъача пIелгех уд эзараш даьреча хьоасай таьи. Хьалла магIахьа гIолла кийчача даьре еза туппаш а хулаш кхыча цехе дIачуух уж.

—Тай хьадача, е кхыбола хьоазам хилча «хоам» бой хьога машинаша? — хетт аз эгара хьалха со дIатIакхаьчача йоIага.

— БIарг масса хIамал сихагIа ба, — аьнна ела а къежа, вокх машина фу эш хьажа яхар Пугоева Фоиа.

Профтехучилище из ший вязальщица професси дика Iомаяь кийч а сина енай укхаза Фона. Массехк машинаш тIа болх бу цо ше. Дукха ба цо санна къахьега, Iомабала гIерташ. ДIа ший товзача кулгашца цхьан минота хьена луш даьреча таь вордингашца машинашта заправка еш йоалла цун новкъост Эльджеркиева Рая а я из санна чуйнна къахьега Iема. Училище а цхьана яьккхай цар. ХIанз къахьегамо дIахо чIоагIду доттагIал.

Тховх йоахкача дийнахьара сердал телача сийрдача лампаша наI даьре биткъа хьоаса тувла балийтац вязальщица Барзиева Фатимай бIаргах. Шерра тайжа машина тIара хьайоагIача кийчача кIайча даьре полотнос ший сердал кхы а дIатIа а теха лепаю цун къона юхь. Гуш ба цун ший балхарца боккха безам. Творчество юкъе а кхувлаш кхы а дикагIа из бар гIоне сайрийна деша а ухаш ший знани лакхъеш я Фатима (9-ча классе ягIа из).

Тесса битац мехкараша керда баьхка шоай новкъостий а. Цу сахьате го а бийя шоашца дIаэбу цар уж, хьакхашта а баьхе. ГIаккха сихха Iома а бийя балха моттигаш хьелувцийт юкъ-юкъе бIарг а локхаш. Цхьа бутт совгIа ха мара яц уж сурта тIа шоана гу Зангиева Хяди, Плиева Люба. Плиева Милихап укхаза баьхка. ХIаьта цу лоацача хана дукха говзал Iомаяьй цар укх чу, хьалха хинна кхерам дIабаьннаб, чоалхане машинаш цу хана санна «унзара» яц. Шоай новкъосташа санна дIа а этте юха а ца увзалуш, хье ца луш болх хьабу цар.

Дукха ба цехе иштта цхьаккха специальность, професси, кулговзал йоацаш хьа а баьхка укхаза овсаре къахьега Iомабенна.

— Укх цехерча 160 мехкарех хIама ца эшаш ийса ахаш оаха Iомабаь ба, — йоах цеха начальника Аушев Махьмада.

Юххьанца цех болх бе йолалуш шийна тIаатте хало ювцац Махьмада. Ленинградерча из санна йолча фабрикера, Ростоверча трикотажни производства техникумера ше ена знанеш, говзал дIалуш цо лард еллар. ХIанз мехкараша из эстафета шоаш дIахо хьу.

ХIаьта а хIанз санна цхьаншин машина тIа болх беш Iе лац царна. Пхенне тIа, иттне тIа къахьега шоай кулгаш Iомаде, опыт Iоае лов царех хIаранена: хов царна вай мехкарча цу тайпарча фабрикашкарча текстильщицаша иштта къахьегаш моттигаш йолга. Царна дагалаттар кхоачашдеш я дIа тхона хьатIайоагIа безаме кхалсаг. Укхаза со массаза ва цунга йист хила вIаштIехь ца доалаш дIавода со: мехкараша го а бийя юкъера хьалийтац из. Из я производствени хьехама инструктор Ефремова Прасковья Егоровна. Езаенай из гIалгIай мехкарашта, дошлургдац царна шоашта ду новкъостал. Ше цига еча денз 150 гаргга саг Iомаваьв цо цу чоалханерча машинаш тIа къахьега, дуккха бараштa шишша професси а Iомаеш.

Фабрика цехашта юкъе овсаре къахьега нах дагарбе эттача доккхагIа дола дакъа цу слово - вязальни цехага кхоачаргдар. Кхыча тайпара хила йиш а яц из-м, хIана аьлча цу ерригача предприятерча 900 сага бе болх хилийта беза цар. Цу цехера врадувла даьреш да, вай лакхехьа яххача тайпара, ерригача фабрика къахьегама пха беттаболаболийтар. Цудухьа доккха бехктоккхаме декхар да цу цехерча мехкарашта хьалхашка латтар. Цу декхаро хьинар тIадетт, цо хьалхле лелаераш дукхагIа хулийт. Дукха цIераш яьхар тхопа цехе. Царна юкъера цхьабарий араш йоах оаха лакхехьара яьхараш а дага а лаьца: Оздоева Лида, Озиева Лида, Шадиева Айшет, Ажигова Мовлатхан, Цунтольгова АсмаI, Барахоева Зина, Каргу Нина, Пашева Лейла... дукха ба уж санна къахьегамца шоай сий доахараш. ...Йоккха, сийрда цех къахьегаш я, цаI механизм, цаI саг вац цу ритма юкъе ший дакъа ца лоацаш. Шорттига дIачуувз, «дIачукхехк» низболча машинаша Англера, Японера, Италера, Францера, вай мехкарча предприятешкара бена чилан дошо хьоаса. Мехкарий ховхача кулгаша шершаду цох хьаду боча даьреш. ХIара бетта юкъера лаьрхIача 50—60 тонн хиллал из хьоаса тIабола вордингаш йоассаю цу цехе. Цох хьахул 300—400 эзар метр даьри.

Квартальни план йиллача ханал хьалха кхоачашъюлаьргья тхога яхаш бар мехкарий: шортта бедал Iалашъяьй, хIаьта къахьегара тхо тIехьашка а дергдац.

ДIабаха шин бутт задани тIехкхоачаш а еш чакхбаьккхаб цар. Парте съезда сийна йолаьв яхкIеж йоахаш я фабрике.

М. ЗАНГИЕВ.

И. Плиева сурташ.

Даьреш шершаду кулгаш

СУРТА ТIА: болх беш я вязальщица Шадиева Iеша.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара-аьттехьа) болх беш ба Х. Зангиева, Л. Плиева, М. Плиева.

Кирпишкага даьнна кулгаш

Массанена а хов: атта болх бац гIишлошъерий бар, уж лакхача цIеной, промышленни объекташ-гиганташ цIаьхха дIатIахьежача ше-шегIа урагIяихай аьнна хеталой а. ХIаьта а нах шийна тIаувз цу халача профессе.

Со а къастийтац цо шийх укх цхьа ткъаьх шера. Иззал ха я аз каменщикалла болх бу. Цу юкъа са шин кулго пенаш тIа йиллар миссел кирпишк арахеца езаш хилча са «заказах» дукха болх бе безаргбар кирпишкаш еча завода.

Иштта атта хул болх цунга ваьлча, Iемача. Цунга хьежжа къахьегама овсарле а айлу. ХIанз сменагIа ша норма айса еш йодар миссел ха йойтар аз эггара хьалха балха енача хана цхьа норма еш. Цудухьа ях аз: дIа-хьа а ца 'удаш ше цкъа бе вена болх бе хьажа везар саг, юххьанце дегIа хула хало, дега хула цатоам тIехьашка баха къонахчал а лехаш. Сона а нийсденнад мастерок Iойийла дукха бахьанаш, халонаш. ХIанэ а, нийслу. Масала, ер массехк шу да со се яхача Троицкая яхача станицера 5—6 километр гIаш а автобусаца а Карабулаке балха хьауха. Цу юкъа оаха хьаьвча квартирашка бIаьш дезал баха хайшаб. Бакъда, болх юкъе а тувсаш са хьашташ кхоачашде яхаш сай са даьа, наха хьалха сай профессе сий лохде сона могаргдац. Сол саготах уж квартираш эша дезал ба. Цар дукха ахаций со балха а, уж сагатах бараш сихагIа чуховшабе гIерташ айлций оаха тхоай къахьегама овсарле а? ХIанз оаха хьалдеш латта 64 квартира йола цIеноц цхьа бутт хьалха детта даха а чура балхаш дIадоладе а лерхI оаха.

Л. ЕГОРОВА,

«Чечингпромстроя» Карабулакерча участка гIишлошъерий бригада каменщица.

ЙОI-МЕХАНИЗАТОР

Амаруга хьежача аргда Iа дуккхача хана болх баьча къонахчул вогIа лехкац цо комбайн. Ткъеста шу мара даланза йолча цу йоIо аханна болх бир шоай «Новогрозненский» совхоза, кхашка ялат чуэцаш.

Эггара хьалха из бIаргаяйра сона «Новогрозненский» совхоз йолча Суворов-Юрта юхе уллача Кошкельды яхача юрта. Совхоза кхыча кхалнахаца цхьана укхаза енаяр из района кхалнаьха эггара хьалхара цIей дездеча. Сцена тIа яьлар кхо йоI, царна яр Гайбиева Амару а. Цу дийнахь ВЛКСМ Гудермесски райкома секретара кхыча мехкараштa а луш комсомольски билет делар цунна. Зала чу хиннача наха цхьатарра тIоараш техар хIаьга.

— Амару, — хьинар долаш йоI я аьлар сона уллув ваьгIача кагирхой тракторни бригада бригадира, «Новогрозненский» совхоза парткома секретара. — цунах дика механизатор хургья. Цунгара хайра сона соахк совхозе механизаторий курсаш хьайийллача. Амару эггара хьалхарчарца цига деша яхалга.

Школе деша ягIача ханне а езаелар цунна техника. Цун да Салу тракторист вар. Из волча кхай тIа ухар каст-каста Амару, дукха ха йоаккхар цо машинага хьежаш, из миштай, цо мишта болх бу ха гIертар. Даьна ходелар из.

— ЙиIиг, аьлар цо, цкъа, — сона ковчох, хьо трактор езаш я. йоккха хилча механизатор хургья хьо. Вай дезала специальность хургья цох. Амару гIадъяхар. Цунне дагадаьллар кхоачаш хилар цар дезал лоам чу уллача Энганой юртара Суворов-Юрта баха баьхкача. Укхаза хьайийллар юрта боахама машинаш лелае Iомаву курсаш.

ЦIаккха а дицлургдац Амаруна из бIаьстанара ди — 10 апрель. Юххера бе кхаьчар цунна шийна дагадаьллар кхоачашдара эшаш хинна механизатора удостоверени. Ший дог гIоздаларах дувца безам бар цун даьга, вешийга... ХIаьта воша а цу хана трактористалла болх беш хинначара механизаце школа чакхйоаккхаш вар.

Цамогаш улла Салу Амаруна деннача удостоверенега хьежар, ца тешаш санна, бе кIалтIа а доахаш.

— Со раьза ва хьона, йиIиг, кайла хьа! — ловца баьккхар дас йоIа.

Къона механизатор болх бе йолаелар опыт йолча комбайнераца Исраилов Ахьмадаца. Ка бола ялат чуэца доладича, Амару комбайна тIа яхийтар. Цо шийх бенна тешам боа а' банзар.

ХIанз «Новогрозненский» совхозе болх беш механизаторий курсаш я. Цига Iомалуш ба ший балхаца Амарус механизатора говзал Iомаяра безам тIабахийта цун новкъостий — мехкарий.

Механизаторий курсашка мехкарий гIолга вIаштIехьдаккха шийна ВЛКСМ совхоза комитето тIадилла декхар дизза кхоачашдир комсомолка Гайбиевас.

Массаза а болх беш, гIулакх долаш хул Гайбиева Амару. Цу дIатIахьежача заьлза йолча йоIа дагалаттар кхоачашдара иштта боккха лоIам ба яхачох теша хала 'да из ца йовзачоа.

Цунна корабаьб вахаре шийна беза никъ — комбайнера говзал караерзаяьй цо.

— ХIанз са дагадар да юртбоахама техникуме деша а яха цига механизаце отделени чакхъяккхар. Дукхаеза сона техника,—йоах йоIо.

И. ДЖАМАЛОВ.

Цун къахьегам—кхычарна хьокхам

Вай республикерча цхьайна доярка ца баькха толам баьккхаб Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза доярка коммуниста Рыбалко Марияс. В. И. Ленина юбилея сийна республика дояркашта юкъе дIадахача шера яьржача яхье дакъа а лаьца, ше беттача 28 Iаттах хIаранегара 4835 килограмм шура яьккхар цо. Колхоза ферме къахьегаш дукха дояркаш ба. Цхьатарра да цар массане хьалаш, цхьан фух да ферма дерригa доахан а. Цудухьа, цкъарчоа тамаш ца йича валац Рыбалко Марияс кхыча дояркаша яьккхачул дуккха дукхагIа шура яккхарах. Бакъда, цун хьинар, балхацара безам, къахьегама никъ бовзачо тамаш ергъяц цох.

«БIенара доагIIаше Iаьхад хургдоа хьаэнилг» оалаш да вайнаьха кица. ЗIамига йолаш денз яр Мария хьайбаш дукха дезаш, балхах ца къехкаш. Школе деша ягIача хана а каст - каста йоагIар йиIиг колхоза шурий ферме. Цига дояркалла болх беш яр цун нана. Школа чекхъяьккха яьлча ше лийрхIар кхоачашдир Марияс: ферме дояркалла хьанийцар из.

Къахьегама наькъа тIа яьннача хьалхарча деношка денз белгала яр Мария. Когашта низткъа мара ура ца лоатталуш кIаьдлора цкъаза, бакъда, доаханна дизза гIулакх дIакхачийталцца салаIар фуд хацар цунна.

Иштта дIадахар массехк шу. Хьийга къа довизар. Колхоза кхыча дояркел дукхагIа шура яккха йоал Мария, лакхлу цун говзал. Цу шерашка Москве халкъа боахама выставке йохийт из. Цигара бронза медаль яхь цо. 1968 шера шоллагIа а выставке яхача дото медаль лу цунна. хIаьта дIадахача юбилейни шера дошо медаль елар хьинар долча дояркана.

Иштта ха дIа ме йода лакхлу къонача доярка балха овсарле. Бакъда, шийна карагIдаьнначох кхоачамбеш оамал хиннаяц Марияй цIаккха. Хьайбашкара беркат кхы а дукхагIа доаккхаргдола наькъаш лех чо массаза а. Ше ферме болх беш хьайоагIача укх массехк шера дукха кердадараш юкъе деннад цо ший а, берригача ферма дояркай а балха юкъе.

Шоай балхацара цхьа хIама зийра Мария Александровнас. Цхьан тайпара дар фермера дерригa доахан, цхьан корпусе латтар, цхьатарра доакъар лора царна. Иштта дале а цхьадолчар вокхарчул шозза гаргга дукхагIа лора шура. Цу гIулакха уйла е яьлар Мария. Дагадехар ше болх бе йоласиначa хьалхарча шерашка ванас шийна кертагIдаьхар. «Хьалхxе а хьаIомаделахь хьайца фуна лаьрхIа шинараш. Дика маш дола доахан деза берригача дояркашта, бакъда цхьабараша е йоагIIача хана уйла яц цу деша». ХIанз шийх йизза йола доярка хиннaчул тIехьагIа нанас яьхар бакъхилар гучадаьлар цунна. Я а яц дояркаша цу деша е йоагIIа йоакхо. Дахка ха гаргагIертача хана мара бIаргагацар доаркашта шинараш. Iулацара цIаьхха хьа а къаоастадаь хьалдоаладаь кастта детта доахан хила деза шинаргаш оакхарой санна хьаIомаде хала хулар. Доярка юхе ца юташ, дIа ца дехкийташ, когаш дийккача мара ца деттийташ дукха бала лелабе-безар царца даьккхачул тIехьагIа а.

Шийна доагIа шинаргаш хьалххе хьа а йийца цар дахка ха хьатIакхачале уж хьаIомаде лаьрхIар Марияс. Иштта, дахкалехь гаьнна хьалха Iулах хьа а къоастадаь шийтта шинарг караIомадир цо. Хала-м дар уж Iомаде. Бакъда ше дагалаьцар дизза кхоачашдир Марияс. Дика кхабарца, Iулал дарца, деттара атта хургдолаш шамараштa массаж а еш дахка ха хьатIакхачалехьа аьсала доахан дир цо цу шинарех. Иштта, Мария бахьан долаш колхоза берригача дояркаша а эргадаьккхар из гIулакх.

Колхоза дояркаша дика кхетаду доахангара, къаьстта Мария Александровнай дараш санна долчаргара дукхагIа шура яккхара дукхен дикен доакъар дезаш хилар. Цудухьа мангал хана шоашта могаш дола новкъостал ду дояркаша доакъар Iалашдеча колхоза механизаторашта. Цудухьа укх тIехьарча шерашка маша дика долаши онда долаши Iангар дувл боахама хьайбаш. Иштта коммуниста Рыбалко Марияй хьалхленца дояркаша дукха кертагIдахарах. дика вIаштIехьбаьккхар дIадахача шера деттача доаханна цIаккха ца хадийташ бIаьстан юххье денз шелал отталца моша доакъар лоаттадара болх. Цудухьа аьхки яьккхачул кIезигагIа яккхацар шура гурахь а.

Доаханна довкъар дала, кхыдола гIулакхаш де нах ба ферме. Цхьабакъда, Марияс ше лу ший доаханна доакъар. Иштта мара сатем хилац цун.

Ший балха йизза йола новатор я Мария. ГIулакхаш дукха дале а газеташ, журналаш, хьайбаех йола специальни литература еша вIаштIехьдоал цун. Вай мехкарча а доазол арахьарча а хьалха латтача хьайбаш леладерий опыт ювцаш, журнал е кхыдола литература шийца нийсделча боккхача безамца Iомаду цо из, кхыча дояркашта дIадовзийт, пайдане дар ший балха юкъе хьу. Дика Iомадаьд Марияс машинашца доахан деттар а.

Шерагара шерага дикагIа хул ерригача ферма хьокхамаш а. Масала, 1969 шерарчул 38 процент дукхагIа шура ехкар колхозо пачхаьлкхенга дIадахача шера. План 119 процент кхоачашйир.

Цхьа процент лакхагIа яр шурий хьоанал. Колхозе уж эргалопаш хулача лоархIаме дакъа лаьцад Мария Александровнас.

Доккха декхар тIанийцад Мария Александровнас укх шера. ХIара беттача Iаттагара пхи эзар килограмм шура яккха дош деннад цо.

ХIаьта хьалхарча, квартала план 300 килограмм йодча дIабахача шин бетта яьккхар 860 килограмм я. Парте съезда сийна планагIа лаьрхIачул совгIа 350 килограмм шура яккха дош а деннад хьинар долча доярка.

Шеко яц ший дош цо кхоачашдергхиларах. Ше лаьрхIар дизза кхоачашдеш оамал я Марияй.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

СУРТА ТIА: М. Рыбалко.

Н. Кобиашвиле сурт.

Тешаме новкъост

Из кхалсаг массанахьа а го йиш я. Из хул завода цехашка, участкашка, нахаца беседаш ю, царна эшаш дар фуд хьож. ТIаккха парткомеи завкомеи йода. Цига цо дувц производствени гIулакх, дагайоал царца. Нагахь санна из эшаш моттиг нийслой цо кулгалдеча завода центральни лабораторе атта корорга Корнева Нина Ивановна.

Барайтта шу хьалхагIа Запорожьера металлургически техникум чакхъяьккхачул тIехьагIа Грозне «Красный молот» заводе болх бе яйт Нина Ивановна. Теоретически знанеш йолча цо кIезиг-дукха практика а яйзачул тIехьагIа ворхI шера термически цехе мастер йолаш болх бу. Юххьанца денз дика гIулакхаш карагIдуларца, новкъосташца Iимерза, безаме хиларца белгалйоал Нина Ивановна.

Иштта балха тIа а юкъарча вахаре а хьалха йолаш хьайоагIа Корнева Нина Ивановна. Цо дизза дакъа ца лоацаш, ший дош ца оалаш ер ма йиъ аьнна лоархIаме комсомольски мероприяти дIайихьаяц заводе.

Нов. Корнева дика производственницеи общественницеи хиларах тарра организаторски талант йолаш йолга гучадоал кулгалхошта. Цул тIехьагIа завода центральни лабораторе начальникалла хьожаю. Ала деза, ше хьожаьча участкашка коллективаца тар а луш балхах лоархIаллар совгIа новкъосташта дерригa гIулакхашца хьокхам телаш хьаенай Нина Ивановна. Укхаза а юххьанцарча партийни организаце секретаралла хорж из. Наьха цунах бенна тешам, цунна царца болх бе хар да из.

Ер шоллагIа шу да Нина Ивановна завода кхалнаьха Совета председатель йола. Дукха кхалнах - активисташ чубоагIа Совете. Уж ба технолог Ходакова Валентина, № 7 йолча цеха кладовщица Косенко Октябрина, газови служба начальник Багаевская Анна, № 13 йолча цеха нормировщица Дацун Руфь, кхыбараш. Берригаш а производстве хьалха латташ ба уж. Дукха кхетамца болх бу кхалнаьха Совето. Дукха ха йоашаш «Могашали хозали» яхача темах лаьца сайре хилар заводе. Цига керда модаш хьахьекхар, книжкай киоск а яр болх беш. Сакъердаме чакхъяьлар из сайре. Цудухьа дакъа лоацаш хиннарашта дег чу а йижар. Иштта планагIа уж тайпа лоархIаме мероприятеш дIакхухь кхалнаьха Совето. ХIаьта цу дерригача дикача гIулакхий организатор Корнева Нина Ивановна я.

С. ВОРОНИН.

ТХА ДЕГАОНДАЛО

ХьатIакхаьчад 8-гIа март — берригача кхалнаьха цIей. Долче, из да тха № 15 йолча интернате деша багIача. болх беча кхалнаьха мехкарий цIей. ХIаьта тха школа - интерната дешархой берригаш а вайнаьха мехкарий ма бий болх бераш а, керттерча даькъе, кхалнах ба..

БархIазлагIа дезду аз е цIей укхаза, къонача, къаьнача хьехархошта юкъе дукхача хана денз Iоаяь йоккха опыт йолча, хIанзза мара къахьегама наькъатIа бовланза болча хьехархошца цу бархI шера интернате дешаягIача а хIана дешаш йолча а йиIигашца.

Дика я тха хьехархой коллектив. Дукхача къамех латтача коллективе дукха ба берашца болх бара тIера шоай гIулакх гIехлика довзаш бола хьехархой. Иштта дикача коллективана кулгалдеш я тха хьехархоша оаллача тайпара дика, цIена дог дола Магомадова Фариза Вагаповна, бакъдолчун тIара ягIйоаца Зоря Алла Андреевна. Школа - интерната дешархой коллектива кхетам балара царна доккха новкъостал ду Панарина Инна Ивановнас.

ЦIенеи цхьанне шоллагIчоа эшшача гIо деши гIулакхаш эттад тха хьехархой коллектива болхлошта юкъе. Цох лаьца дувца дезаргдацар, нагахь санна укх бархI шера айса Iоаянь йоккха педагогически опыт пе-шегIа хиннаяларе. ХIара хьехархочун къона а къаьна а, ши-ший дика кхычун йоаца оамал хул. Цудухьа хьехархошта юкъерча дикача гIулакхашка хьежжа мара дIахьа эца йиш яц пайдане дар. Цу дерриганеша дIа ма дехxара я тха хьехархой коллектив. Из белгалде безам ба са кхоана тхоай кхалнаьха цIей хьоахалеш.

Дог цIена да тха хьехархоштен дешархоштен юкъе эйтта гIулакхаша.

ХIара шера дукха мехкарий дIаух тха школа - интернат яьккхе. Бакъда шоай мелла гаьна уж бовларах царна бицлац итт шера вIаштта шоаш хьийха, шоай новкъостий, доттагIий хинна бола хьехархой. Цудухьа доккха баркал, совгIат хул хьехархошта вай мекха тайпарча гоpодий лакхехьарча дешара заведенешка деша багIача вайнаьха мехкараша ухийтача письмоех, телеграммаех, открыткаех. Цар дувц интернате шоаш безаме яьккхача ханах яздаь ца Iеш, шоаш интернатера йийцача кIоаргача знанеех.

Массехк дош ала безам ба са айса кулгалдеча 10 «а» класса дешархоех. Берригача дешархоех дог лазе а, бакъда сай классерчаргахьа «оазбезам» бу.. Хьехархоша шоай болх дика барах, цхьаккха йиIиг яц дешарах ца кхувш. Цул совгIа доккха дакъа лоац цар школа общественни вахаре а. Укх шера школера дийша а баьнна дIагIоргба мехкарий. Цудухьа лоархIаме да моллагIа а чакхйоаккхаш йола мероприяти кIоаргга уйла яь, пайдане хургйолча тайпара чакхъяккхар. Цу хьакъехьа дукха болх бу тха классерча йиIигаша. Чакхъяьккхай «МалагIа говзал Iомаергья?» яха беседа. ХIанз ца классерча йиIигаша тIеххьарча шера школе дешача хана боккхача лоархIаме да из. Мичахьа деша гIоргва, производстве гIоргва къоастаде аттагIа да шоайла, хьехархошца дагаваьлча. Цхьа кIира дIадолаш дешархоша сакъердаме мероприяти чакх ца йоаккхаш. Доккха доттагIал леладу цар Заводской районерча № 3 йолча библиотекаца. Цу библиотека новкъосталца чакхъяьккхар «Сона дуккагIа веза турпал» яха дешара конференци, хIаьта кхоанарча цIейна хетаяь кийчъяьй «Дунен кхалнах» яха стенд.

Лоацца аьлча, школа - интерната дешархой вахар сакъердаме, творчествах диза хилар сона а, кхыча хьехархошта а дола доккха совгIат да. ХIана аьлча цу хьакъехьа беча балха оаха лоацача даькъаца я тха дегаондо.

Х. БАЗОРКИНА,

№ 15 йолча школа - интерната хьехархо.

ПАРТЕ ПЛАНАШ-ХАЛКЪА ПЛАНАШ

КПСС XXIV СЪЕЗДА ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТ ЮВЦ

ПОЕЗДАШ ГОАЯЦ

Даим шийна хьалхашка уттаду производственни декхараш кхоачашдара уйла тIаерзаяь къахьегаш хьайоагIа Гудермеса машиннаькъа станце коллектив.

Укх деношка станце цIеча уголке балхара мукъа бола дукха болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхера нах гулбелар собране. Цига дувца оттадир коллективо КПСС XXIV съезда сийна тIанийца социалистически декхараш кхоачашдарах дола дош. Цунах лаьца доклад йир станце начальника Марахтанов Николай Михайловича. Пхе шера плани 1970 шера задании, аьлар цо, ханал хьалха кхоачашъяра дола социалистически декхараш шюай торонашка хьежжа тIанийцадар станце болхлоша. ХIаьта уж толамца кхоачашдара шоаш ца кхобеш къахьийгар цар. Вагонаш кийча хилийтараи йотташ дIаахийтарай болча керттерча хьокхамца пятилетка 28 октябре кхоачаш а еш соахк йиъланIча квартале машиннаькъа отделене предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар гудермесцаша. Берригача боахаме итогаш яьчуя тIехьагIа поездаш дIа-юха ахийтара план 104,5 проценти мухь тIаботтара план 171 проценти кхоачашйир станце болхлоша. Иштта доккхий да кхыча доакъошка даьха хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъелар 106,6 процентага дIа а кхоачийташ вагонаш кийчъеш йовю ха ах сахьат кIезигъяьй.

Еррига дIа-юха яхийтача поездех кхоалагIа дола дакъа сихагIча методах кийчъеш нхай. Бакъда, аьлар дIахо нов. Марахтанова, даьхача толамех кхоачамбаь Iеш оамал йоацаш я станце коллектив. КПСС XXIV съезда сийленца накъабахара тIанийца доккхагIдола декхараш укх шера а толамца кхеачашду. Из хьахьокх январи феврали бетташка къахьегама овсарле ши процент гаргга лакхъенна хиларои транзитни поездаш 0,3 сахьат кIезигагIа сайца лоаттаяроц. Дисциплина лакха хилар, производственни кхетами болх дика вIаштIехьбаьккха лелабари бахьан да уж толамаш дахар. Къаьстта дика болх барца белгальяьннай диспетчераша ви. Мойсеевси Постоловаи кулгалду смена. Цун къахьегам кхычарна бола хьокхам а хиина дIаэттаб.

Цхьаькха а да, аьлар докладчика, белгалдаккха дезаш. Ер шолгагIа шу да станце коллективо предприятии рентабельни а йолаш ритмично къахьега. Духхьал соахк пэччахьалкхенна 56 эзар сома маьха пайда бир станце. Цу цхьан шера къахьегама боагIаш мах а беш парте Гудермеса горкомои горисполкомои карара кара тела ЦIе байракх елар станце коллективана. Цул совгIа цунна елар Къилбаседа Кавказа машиннаькъа управленей дорпрофсожеи карара кара тела ЦIе байракх. ХIаьта соахк йиълагIча квартала итогех Гудермеса станце коллективана Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи карара кара тела ЦIе байракх а душ дукккхача производстве хьалха латтарашта партийнии профсоюзнии организацей цIерагIа маьхера совгIаташи ахчан премеши тийлар цу собране.

Лакхе дийцачох хетта цхьаькха ала доагIа. Гудермеса машиннаькъа узле станци керттера лостам телаш яле а, цун къахьегам дуккхача даькъе локомотивии, вагонии депо коллективаех тийшаба. Лакха овсарле йолаш къахьегара цхьаькха аьттув болаш да станце болхлошта. Поездаш дIа-юха ухийтача централизованни управлене тIехдика болх а бу, массе хана локомотиваш дика тоаяь а хуа. Цудухьа сменах 14 поездал кIезигагIа вIашагI а ела дIа-юха яхийтац станце болхлоша.

Цхьабакъда станце болх ритмично лелара керттера бахьан болхлошеи специалисташеи шоаш ца кхобеш къахьегар, дисциплина телха а ца еш балха ханах бизза пайда ийбар. Станце коллективе дукха хIама ца эшшаш ахаш коммунистически къахьегама ударники коллективи яха сийлен цIераш лелаец ба. Цар даим шоашкара хьокхам тел. Цо кхычар хьинар айду, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара шоайла яхье боах уж. тIаккха цунга хьежжа овсарс хул машиннаькъахой къахьегам. Къаьстта къахьегара тIера хиларца белгала я укх 20 шера совгIа Захаров Михаил Петрович кулгалдеш хьавоагIа коллектив. Даим лакха овсарле йолаш къахьегарех ба цхьабола болхлой. Уж ба коммунистически къахьегама ударникаш новкъостий башмачник Сагалдуев, поездаш вIашагIъехкар Овчаров, кондуктор Артемов, слесарь Дудинов, уборщица Яловцена, станце дежурни Долгополов, кхыбараш.

Местни комитета председателаца Шуваева Клавдия Ивановнайца къамаьл хилар са. ХIанз фу ду, малагIа мероприятеш чакхйоах станце, аьнна. хьттача цо дийцар: 1971—1975 шерашка халкъа боахам дегIабоалабара йола КПСС XXIV съезда Директиваш боккха чулоацам болаш лоархIаме документ да. Цудухьа чIоагIа йийша а йийша дIайовзийта еза уж. Цу гIулакха лаьрхIа агитатораши пропагандисташи болаш ба. Цар болхлошцеи гIуллакхерча нахацеи беседаш ю, лекцеш еш. Вахара масалаш юкъе а кхувлаш ладувгIа дог доагIаши сакъердамеи дIакхухь цар беседаш, кIоарга чулоацам болаши хIара предложене маIан деши еш лекцеш. Цудухьа дукха нах гулду. Лэаццa аьлча, семинарски хьисапе вIаштIехьбаьккха лелабу агитатораши пропагандисташеи Директиваш Iомаяра болх. ДикагIболча агитаторех лоархIаш ба новкъостий Вернери Ванеренкои. ЛадувгIараша безаме тIаэц уж. Иштта накъабоагIа гудермесцаш хьамсарча парте XXIV съезда.

С. ЧУХАРЕНКО.

Эггара хьалха 1938 шера «Малгобекнефта» управлене электромонтера ученикалла балха вера Котоев Дауда Тура. Из говзал йола нах эшаш бар цу хана. Кхаь шера совгIа къахьег цо цига. 1941 шера немецки фашисташа хьоабаьча тIемо хьаьнала къахьегарца юкъагIоаккх нов. Котоев. Вай социалистически Даьхе лораеш фашистех майра латаш чакхвоал из. Цул тIехьагIа массехк шера тайп - тайпара балхаш деш хул. 1957 шера Нохч - ГIалгIайче цIавоагIа. Дукха уйлаш еш ха дIа ца а йохийташ ше эггара хьалхара къахьегама гIа баьккхача «Малгобекнефта» НГДУ юха а электромонтералла балха воагIа нов. Котоев.

ХIанз нов. Котоев района сета начальник ва.

Цо кулгалдеш йолча коллективо даим лакха толамаш доах. Управлене коллективо пхе шера план ханал хьалха кхоачашъеча доккха дакъа лаьцар цо. Иштта овсарле къахьег цо кердача шера а. ДуккагIа электроэнерги кхояр парте XXIV съезда дола совгIат лерхIача нов. Котоев кулгалдеча коллективо творчески хьинар айденна къахьег. Управлене юкъарча вахаре а дизза лакъа лоац нов. Котоев. Из ва цеха партийни организаце секретари «Малгобекнефтъ» НГДУ профсоюза групповой комитета члени. Йоккха опыти организаторски таланти йолаш волча нов. Котоев дика вIаштIехьбаьккха лелабу производственнии кхетамеи болх.

СУРТА ТIА: Т. Д. Котоев.

С. ХАКИЕВА сурт.

ДОШ ХАРЦДЕРГДАЦ

СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йола КПСС XXIV съезда Директивай проект йийца а йийца яйзачул тIехьагIа цIаккха а ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьег «Грозэнерго» дюллагIча теплоэлектроцентрала болхлоша. Директиваш вахара программа лоархIача энергетикаша, шоай предприяти дегIайоалаяра, хьайоаккхаш йола энерги дуккагIа хилийтара шоай низ ца кхобеш къахьега дош деннад. ХIаьта из цар сийленца кхоачаш а ду. Электрически тепловойи энерги яккхара февраль бетта задани толамца кхоачашъяьй. ПланагIа йоагIачул совгIа бIаьш эзараш киловатт - сахьат электрически энерги яьккхай.

КПСС XXIV съезда сийленца накъабахара яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьабоагIа котельнии турбинайи машинисташ Ю. Востриков, В. Пан, слесараш Н. Усков, В. Гоголев. Къаьстта дика къахьег В. И. Ленина орден лелаеча коммуниста А. Иванункина кулгалдеча смена. Шоай сменни заданеш 1,5-зза, кхы а совгIа кхоачашъю цар, балха тIа цхьаккха а хьовзам хилийтац. ХIаране дийнаь доаха толамаш кхы а лакхагIа хулийташ хьамсарача парте съезда накъабахка лерхI № 2 йолча ТЭЦ-а энергетикаша. ХIаьта цар чоай дош харцдергдоацилгах тешаш а ба.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ЩЕКИНЦИЙ ЭКСПЕРИМЕНТ КХОАЧАШЪЕШ Я

Щекински метод Грозненски химкомбинате балха юкъейоалаяв шу даьннад. ХIанз цун Грозненски варианта итогех лаьца дувца деза ха хьатIакхаьчай.

Щекински эксперимент производствана юкъейоалаяро кIезигагIа дича а новкъостал ду производство толамца дегIайоалаяра эша лоархIаме кхо декхар кхоачашде — къахьегама овсарле лакхъяра теммпаш Iалашъе, персонал кIезиг а еш продукци дуккагIа арахецара болх берий материальни безам тIабахийта, болхлой кадраш дикагIа вIашагIтоха. Экспериментах доахкача дикадарех кхы а дикагIа пайда эца беза. Предприятена караяьхкача торонех лакха эффект йолаш шерра пайда ийбе вIаштIехьдаргдац нахаца кхетамен кийчони болх барца мара. Духхьал къахьегама овсарле лакхъяреи болх бераш кIезигагIа хилийтареи дукха деш хIама дац из. Уж дешаш цул хьалхагIа теркалдеш дар химкомбинате. Эксперимент йолалуча хана пятилеткагIа 4 шера комбинате 39,8 процент лакхъелар къахьегама овсарле. Къахьегам эргабаьккха вIаштIехьбаккхар балха дикагIйола керда этапаш хьахулийт эксперимент.

Цудухьа эггара хьалха декхараши чакхйоаккхача экономически эксперимента лоархIама квалифицированно, долчча тайпара дийцар цехий болхлой собранешка, цехий, отделай, службай, начальникий совещанеи партийно-боахама активеи.

Цу гIулакха практически кулгалдара лаьрххIа центральни комиссии вIашагIъеллай комбинате. Цул совгIа производства структуреи технически прогресси, комбината доалдара структура, премей хьалаш, ремонтни оборудованех пайда ийбар, энергобоахамах пайда эцилга, ремонт яр. комбината гIулакх дара, службай аналитически тIахьожама гIулакхаш тоадара группаш вIашагIъехкай. Щекински эксперимент юкъейоалаярах мукъабалийтараш болх боацаш ца битара лаьрххIа йола комисси вIашагIъеллай.

Эксперимент мишта лел. цун хьалхара тIай хьокхамаш миштал дукха тиражаш йолча газета тIа дувц, радио газетага тIолла дIадовзийт ХIанз социалистически яхьа итогаш еча хана щекински метод юкъейоалаярах хиннар лоархI.

Болх бераш кIезигбара керттера наькъаш белгалдаьннад: балха объеми гIулакх деш йола зонен шеръяр, профессеш вIашагIтохар, производствана доалдара структура тоаяр (цехаш, отделаш, участкаш вIашагIтохар), ремонтни балхашта централизаци специализаци яр, производственни процессашта автоматизаци халача балхашта механизаци яр, лабораторни анализай доакъош кIезигдар.

Уж лоархIаме мероприятеш чакхъяхара инициатор а хинна дIаэттар полимеризаце цеха коллектив. Полиэтилен даккхара комбинате керттерча цу участке щекински методах 26 саг кхычахьа балха ваха мукъа валийтар. Опыт чакхъяккхара хьалхара баьккха толаме гIа бар из. Цеха производство эргаяккхар, процессашта доалдара автоматизированни система юкъейоалаяр бахьан долаш де кхийнар да из. ХIаьта зона шеръен профессех вIашагIтохеи йиш хилар балха ди лоацдарах, балха ханах рациональни пайда ийбарах, болхлой моттигаш дикагIа вIаштIехьа яхарах.

Цу ваькъаца хьайоагIача эксперимента хьалхарча шера 154 саг мукъавалийтав комбинате. ХIаьта къахьегама овсарле соахкарчул 2 процент лакхагIа я.

Цу тайппара еррига комбинате къахьегама овсарле 56 процент лакхъелар. 589 сага алапи лакхденнад. Вешта юкъера лаьрхIача алаги чланал совгIа 7,4 процент лакхденнад. Щекински метод миччахьа а юкъейоалаярах цунах боалаш бола пайла 10 процентал кIезигагIа хиннабац.

Щекински метод юкъейоалаяро гIонна йолча службай болх а тоабзьб. ЛоархIамеча участкашка оборудованена ремонт яра ха лоацъярах алапеш совгIа ахчаш тела эттадаьд. Цо керттерча производства болх ритмично дIабохийт, квалифицированни болхлой ремонтно - механически служба участкашта тIачIоагIбу.

Производства аналитически тIахьожама службе цхьан лаборанто доалдергдолаш прибораш совъяхарах балха ди лоацдаьд. Цунна цхьан ханна тIахьожама график а хувцаш анализа керда методаш юкъейоаляьй. Из мероприяти чакхъяккхарах 16 лаборант мукъавалийта йиш хилар.

Цхьаькха да ала дезаш. Эксперимент чакхйоаккхаш мукъабалийтараш болх боацаш бисабац. Комбинате кхыча участкай «аьсса» лаьттача моттигашка балхаш деш ба уж.

Белгал ца даьккхача далац цхьаькха а. Из беррига болх булургбацар, нагахь санна йоккха производственно - технически дешара программа кхоачашъяьцаре 387 саго шоллагIйода профессиси Iомаяьй. ХIаьта веррига а 1650 саг Iомаваьв комбинате.

Экономически эксперимент дIахо хьош я. Из чакхъяккхара юхедисача кхаь шера комбинате кхы а 500 саг мукъавалийта лерхI. Цу гIулакха цахаддаш уйла тIаяхийта болх бе беза дIахо производство эргаяккхара, балха ха кхы а дуккагIа кхояра йола чура резерваш мамогга гучаяха еза. Иштта декхараш латт Грозненски химкомбината коллективана хьалхашка. ХIаьта уж толамца кхоачашдара хьинарахи творчествахи тийша да.

В. ДЕШЕВОВА,
Нохч - ГIалгIайчен Iилма-технически информацеи пропагандаи ЦIен йоккхагIйола инженер.

Хьинар айденна чIоагIа

КУЙБЫШЕВ. Кердача пятилеткера индустреи юрта боахамеи перспективаш йийцар областной городской партийни актива собране. Массане а цхьатарра чIоагIа къоабалъяь тIайийцар 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект.

Куйбышевски область — энергетика, химе, машиностроене край. Шера укхаза доаккха мехкдаьтта 35 миллион тоннал тIехда. Сихача темпаегIа дуккагIа хьаю минеральни удобренеш. Автомобилестроене кердача гиганто Волжски автозаводо — «Жигули» яха 160 эзар легковой автомобилаш арахецаргья 1971 шера, хIаьта укх пятилетке хIара шера 660 эзар машина арахецаргйолаш алсамбоаккхаргба цун низ. Керда рубежаш белгалъеш ба ялаташ кхелераш. Даккха доладаьд хий дехка доккха Куйбышевски канал. Укх пхе шера балха юкъе доалале дезаш да 50 эзар гектар хий дехка латтташ.

ЛИПЕЦК. ДIадахача пхе шера 70 йоккха промышленни объекташ болх бе йолаеннай Липецки областе. Укх пятилетке индустриальни керда гIирсаш кхы а дуккагIа хургда. Уж хьалдара шоэза совгIа алсамъяха лерхI капитальни вложенеш.

Дукха, ха йоацаш Липецки тракторни завода конвейер тIара Iояьлар «Т-4СА» яха ахмиллионагIа йола трактор. Дунен халкъашта юкъерча выставкашкеи ярмаркашкеи дошо кхо медаль яьккхай цу машино. Пятилетка чакхйоаллаш цу тайпара тракторашцкъан ахаззен дуккагIа арахецаш хила эзаш я. Промышленни тайпара хьайбаш леладун коатIара оалхазараш леладуи массехк йоккха комплекс хьае лаьрхIад областе.

(ТАСС).

Оаха яздаьчун лерагIа

ДIадахача шера 15 декабре «Кхоачамбоацараш дIадаха» аьнна корта а болаш «Сердало» тIа араяьннача корреспонденцех укх тайпара хоам бу МалгIабика района юртбоахама управлене начальника чов Цурова.:

«Ингушский» совхозеи «Кавказ» колхозеи жа кхабара а иштта царна гIулакх дара а балха юкъера «Кхоачамбоацараш дIадаха» яхача корреспонденце тIа дувцар нийса да. «Кавказ» колхоза а «Ингушский» совхоза а производственни совещанешка уж кхоачамбоацараш дийцад, уж дIахо йодача хана ца хилийтара де мел дезар даьд. Жа чудоахкача помещеней, иштта жа Iуй чуIеча цIеной кораш тIаотталаьд йол кIала хьарца ча хьатIа а дена желашта юххе Iоттадаьд. Желашкара илоса кIоагаш эш-эшача хана жена силос дIаехка йиш хургйолаш хьадийлад. ХIаьта силоса кIоагаш доацача желашка хан-ханнахьа из хьатIакхухьаргйола гIулакх вIаштIехьдаьккхад.

Водопровод йоацача желашка цахаддаш хий хьатIаккхахьа оттаьй цистернаш тIехьайийза тракторaш е автомашинаш. Шортта кхоачам хургболаш концентраташ хьожаьй.

ЛертIа доал ца дарахи, во кхабарахи хьайбаш доврах балхара дIаваьккхав «Кавказ» колхоза керттера зоотехник нов. Максименко. ХIаьта, из бахьан долаш «Ингушский» совхоза керттерча зоотехника нов. Чергизовна чIоагIа бехк баьб.

Цу тайпара кхоачамбоацараш шоай балха тIа дIахо хулийте кхы а бокхагIча бехктокхаме уж оаргхилар дIахайтад боахамий кулгалхоштей зоотехникаштей.

Мел хургья тIоадал

1971 шера бIаьстан юхье Нохч-ГIалгIай АССР-е метр кIоаргача лаьттан тIоанацара пайданеча тIоадала прогноз.

1970 шера гурахь дув ялаташ дIадераи царна вегетаци яраи аьттув бола хьалаш нийсденнадар еррига Нохч-ГIалгIай АССР территоре тIа.

Сентябрь бетта тIеххьарча итт дийнахь дикка дийлхача догIаша лаьттан тIагIоллара тIоа 20—30 см. кIоарга бошабаьбаь, цу тайппара аьттув бола хьалаш хилийтад фу тIадаларан дIадийначул тIехьагIа 8—12 даьннача гIолла гурахьа дувча ялаташа зIирг тохараи.

ДIайийна массе тайпара культураш хиннача лаьттан оахача тIоанацара тIоадал бIарччача 1970 шера октябри ноябри бетташка 25—35 мм яр.

1 сентябрера дена 30 ноябре кхаччалца хинна йовчаш республика къилбаседехьарча даькъа тIа 130—180 мм. ХIаьта къилбаседени къулбехьени доакъой цхьаццайолча моттигашка 200—300 мм кхоачаш (боарамал дуккагIа) яр.

Гуйран замалахь йоачаш ца тоъаш (40 процент) хиннаи Шелковской района къаьст-къаьстача боахачашка мара.

Агрометеорологически дикача хьалащка (лаьттанца кхоачам боллаш йIовхал а тIоадал а йолаш) ноябрь бутт бовлцца вегетаци хинай гурахьа дийнача ялаташта.

Гурахьа дийнача ялаташта вегетаци соцача хана (6—7 декабрь) метр сомача лаьттан тIоанацара пайданеча тIоадала запасаш 80—100 мм гаргга. кIаьта цхьаццайолча моттигашка 100 мм совгIа а яр. Вешта аьлча дика хиннай.

Iан замалахь (декабрь — январь) доагIаш а лоа а делхаш хиннай йоачаш Лаьтта йIаьхкача хана тIаьда лаьттад. Цудухьа лаьттанца тIоадал Iоаяр дика хьалаш хиннад.

Декабрь бетта республика территоре доккхагIдолча даькъа тIа 30 миллиметрагара 60 миллиметрга кхоачаш (боарамал 50 процент дуккагIа) хиннай йоачаш.

Январь бетта йоачаш кIезига хиннай (5—10 мм) Шелковской, Наурски районий боахамашка а Грозненски района къаьст-къаьстача кхашка я (боарамал 40—60 процент кIезигагIа).

Цхьабакъда, тIоадалга диллача республика дуккагIа йолча территоре тIа бIаьстан юхьера кхашкара балхаш дIалуча хана хIанз эттача хьалашка гурахьа дийна ялаташ тIадолчен зябен метр кIоаргача лаьттан тIоанацара пайданеча тIоадала запасаш дика хургья.

Гурахьа дийнача ялатий лакха хьувкъам Iалашбара тоъал тIоадала запасаш хургьяц Грозненски, Гудермесски, Шелковской районашкарча цхьаццайолча моттигашка, керттерча даькъе лаьттах тIоадал чуйолийташ хий диллача йолча кхашка.

Юртарча къахьегамхой эггара хьалхарча аргIанара декхар хургда тахане а дена зябеи гурахьа дийнача ялатийи участкашка лаьттанцара тIоадал соцаяри кхы тIа а тоаяри духьа ловттабеча къовсаме агротехника еррига приемех ма могга дуккагIа пайда эцар.

Ялаташ тIехьагIа дIадувш йолча районашка (Наьсарен, Ачхой-Мартана, Шелковской) гурахьа дувча ялаташта хьалххагIе а е йоагIа подкормка, царна юха вегетаци дIайолаярга ца а хьежаш. Хий дехкача лаьтташка гурахьа дийнача ялаташта хий дуллача ханна подкормка яр пайданагIа ля.

Н. КАЛАШНИКОВА,
АМСГ йоккхагIйола инженер-агрометеоролог.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Iилман план

ЧIоагIа теркам тIабахийта а кIоарга безам болаш а Iомаю Чехословаке общественноста КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект. Май бетта хургйолча КПЧ XIV-ча съездо декхараш а оттадергдолаш социализм дIаэ дегIайоалаяра пхе шера аргIанара этап ЧССР-о а дIайолаерхиларца дувзаденна партийни, боахама, Iилма болхлошта, КПЧ хIара члена кхы а чIоагIагIа хьаштдолаш да из документ.

Корреспондента даьча дехара доа луш Директивай проектах йола шой уйлаш йийцар Iилмай Чехословакий академе философеи социалоге Институтa директора Радован Рихте, чешски журналистий Союза председатела, КПЧ ЦК «Живот страны» яхача журнала керттерча редактора Иозеф Валенте.

—Аз йиишай Директивай проект, тIера хьа ца воалалуш, — аьлар Радован Рихте. Из документ довзача хана общество дегIаахар Iомадеш волча сага хьалхашка хьаделаду кхоане планагIа хьалъяра, коммунистически общество хьалъяра бIарчча дола сурт.

Юххьанце а кIоаргта уйла йит Директивай проекто. Эггара хьалха советски экономика дегIаахара темпаш, цул совгIа дерригача керттерча доакошка, сихъяр белгалдаккхаро а яйташ. Дукха лакхлургба производства боарами къахьегама овсарлеи. Цунга хьежжа лакхлургба къахьегамхой вахара хьала боарам. а. Кхы а чехкагIа дегIаухаргда Iилмеи образовании. Уж сихдаро тешал ду социалистически общество толашагIа хилара, цхьан ханна буржуазни философии пропагандеи кхы цIаькха эшара а, Мишта дагадохаргдац укхаза 60-гIа шераш юкъе кхаьчача дейз США конгресс экспертий бIарччача штата новкъосталца «Советски экономика дегIаахара темпаш лохъялара» цхьа закономерность хьаделла гIийрта хилар.

ШоалагIа — дале, — аьлар дIахо Р. Рихте, — Директивай проекто чIоагIало дувц Iилманца, Iилма - технически прогресса сихъяьча темпашца, общество Iилманца йовзара системаца, Iилма - технически революце результатех пайда эцара, эффективность лакхъяра, производства интенсификаци айяра, вай ханарча вычислительни техника ларда тIа информацеи управленеи бIарчча система хьаяра тIабергзабаь ба къахьегам. Цу дерригане а хьахойт социализма вай ханарча Iилман техникан прогрессаца кIоаргга чIоагIлуш чура бувзам хилар.

КхозалагIа — дале, хаийтa боахама хьокхамаш алхха белгалдахарах кхоачам бань Iеш из Директивай проект. Цу тIа я потреблени лакхъяра, городеи юртеи бахача наьха вахара боарам гаргаозара, дIахо а образовании гIулакх дара системей дегIайоалаяра шерра программа.

Лоаццa аьлча, Директивай проект — из вахара социалистически образ хулаш хьахилийтареи нохха юкъера социалистически гIулакхаш дегIадоаладареи комплексни план я. Абстрактни лозунгашца чIоагIало а ца лувцаш, гIана тIехьа гIа боаккхаш Iилма анализа ларда тIа къахьега саг массе а овгIорадьара дегIавоалавара эша эггара дуккагIа йола торонаш хаддаза хьаху лийта коммунистически гуманизм дIайоаржаяра новаторски проект я из. Нагахьа санна хIара пятилетка маьрра кхоачаш хулаш хилар дагадехача, тIаккха ала доагIа: коммунистий парте общества доал дара марксистско-ленински Iилма керда яьккха йоккха котало я из.

— Директивай проект, — белгалдаьккхар Иозеф Валенте, — дог уравттадеш йола ленински парте план я. ЦIенхаштта бувца мотт, цифраша чIоагIъяь нийса оттаяь формулировкаш — из я Москве арадаьккхача документа характерни белгало. Советски вахарах, халкъа материальнии духовнии низаш чехка лакхдаларах бакъдолаш дувц цо, гIаддахарцеи оптимизмацеи дог хьадлуз цо уйла цIена йолча берригача наьха. ЦIаькха а тешаву Сийлахь — боккхача Октябра никъ нийса хиларах. Дунен халкъашта юкъерча болхлой класса, дегIадоагIача мехкий халкъий, дерригача революционни низий дог доаллага духьовла хьаст ба из. Цо тешам болийт царга империалистически агрессена, из — Iоткъаш бара ерригача формашта духьал нах социальни къамаьл хьакъехьеи мукъабахара тIехьа ловттабеча къовсаме. Котало йоккха кхаргхилах. Кердача пхе шера плана доархIам СССР географически доазонел арабоалаш ба. Дунен масштаба фактор а хинна дIаотт из 9 пятилетка, — белгалдаьккхар ше къамаьл даьвоалаш И. Валенте, — дерригача социалистически мехкаш толамца дегIаахара эша хьалаш Iаладергдола, машараи прогрессаи гIулакх дергдола СССР арахьарча политика низ бола цхьаькха чIоагIахо а хинна дIаоттаргья.

М. ПУЧКОВСКИЙ,
АПН собкорр.

Прага.

ХИ ТIАРА АЭРОПОРТ

Йоккхий хи тIара аэропорташ ергья ше аьннад японски «Кавасаки» фирма. Аэропорта кIийле хила еза хи тIа гIолла лела Iалаьмате йоккха платформа из вIашагIйолларгья шоайла вIашагIхеттача къаьстт-къаьстача болата секцеех. Самолеташ хьалгIуттара долча наькъел совгIа, платформа тIа хургья ангараш, ремонтни мастерскеш, кхыйола гIонна эша помещенеш. Из берригa гIирс хи тIа дIачIоагIбу доккха чиваш долча якорашца.

Фирма аьннад, город Осакана юххе керда дунен халкъашта юкъера аэропорт ший проектагIа ергья ше яьнна; из кастта хьалъе йолаергхилар лерхIаш да. Еррига тIехе ши эзар гектар хургйолча аэропорта хургба самолеташ хьалгIуттара - Iойоссара бола керттера йиъ километр бIаьха биъ оаса, оагIора чIоагIа мух хьекхача хана пайда ийбара бола 3200 метрга кхоачаш дIоахал дола кхы а биъ оаса.

Рейтер агентства хьахойташ ма хиллара, специалисташа лерхIачунга диллача цу тайпара йола аэропорт хьалъярга 10 шерал кIезигагIа йоацаш ха а гIоргья, цунга бода мах 300000 миллион иенал тIех а баргба.

А. ПРОРОК.
(ТАСС).

ТИЙШАБОЛХ ЧАКХ ЦА БАЛАР

ГАВАНА, 4 марта. (ТАСС). Мексикански залива дунен халкъашта юкъерча форда тIа 24 феврале законагIа доацаш совцадаь хинна кубински чкъаьрий лувца кемаши цар экипажаши мукъайовлийтай американски Iаьдало.

Кубана духьал США-с бе лаьрхIа кхы цхьаькха а тийшаболх чакх ца боалаш бехар. Кубински чкъаьрий лувцараш ВIашагIкхийттача Штатий территориальни хи тIа баьннаб аьнна уж бехке белга цхьаккха а чIоагIало йоацаш хилара мукIаралю дир американски Iаьдало. Кубински кемащ цIадаха арадаьннад.

МАЛХБОАЛЕН ПАКИСТАНЕ

КАРАЧИ, 4 марта. (ТАСС). Керда конституце чIоагIдара 3 марта хьайийлла хила йоагIа Къамай ассамблея сесси тIехьаяккха Пакистана президента Яхьяи Хана решени яьчул тIехьагIа мехка эттача политически хьала тIа гIолла совещани йир Малхбоален Пакистана политически партей лидераша. Халкъа лига яхача парте председатела М. Рахмана пресс — конференце аьлар, конституци оттадара деша хьакъехьа бартаваха кийча ва цо. Бакъда цо дIадийхар 1969 шера мехка оттадь чрезвычайни хьал дIадаккхар.

Малхбоалера Пакистане хьал ира латт. Еррига провинци массане а еча забастовка чулаьцай, демонстрацеш ю. Городе комендантски сахьат оттадаьд.

ОБОРОНА МИНИСТРИЙ КОМИТЕТА ЗАСЕДАНИ

1971 шера 2—3 марта городе Будапеште хилар Варшавски Договора Юкъе дакъа лоацаш йолча паччахьалкхений оборона министрий комитета заседани.

Комитета балха юкъе дакъа лоацаш хилар оборона министраш вIашагIкхийттача низий главнокомандующи, штаба начальник.

Заседани хьежар Варшавски Договора эскарий инфраструктура эргаяьккха тоаяра дешага. Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша бакъахьа долаш лаьрхIар дIахо а бувзама системаши управлене средстваши дегIайоалаяра диза даргдоаца гIулакхаш тIаэцилга.

Оборона министрий комитето ладийгIар Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений эскараши флоташи дегIадоаладара перспективех яьча докладага а. НАТО агрессивни блок ца соцаш лакхлуш хилара терко а яь, заседанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша вывод йир Варшавски Договора юкъе дакъа лоацаш йолча паччахьалкхений эскараш тIехьа тIайоагIача хана а чIоагIде дезаш хиларех уж вай ханарча герзаца а техникаци а Iалашде дезаш хиларех.

Дийшача дешай хьакъехьа бартагIа яь решенеш тIайийцар.

Заседане председателал деш вар Венгерски Халкъа Республика оборона министр инарал — полковник Л. Цинеге.

(ТАСС).

СалоIача дийнахь

Ахьмад ХАМХОЕВ.

ЛЕХ АЗ

Лех аз дешаш, сатем боацаш,
Бийсан вижа наб ца кхеташ.
Са уйлаш акха яьнна,
Сигале лаьтта хьувзаш я.
Цкъаза согота, сакъердаме
Фоода кIоаргаленаш техкаш,
Бакъдар дувца оарцагIъяьнна,
Сийрда дешаш лохаш я.
Лех цар цIаккха дог ца Iабаш,
Фоода бухе жовхьар санна,
Лаьтта дошо буртиг мо,
Кхоачамбоацаш, бIарг ца бузаш,
Наьха лоIам, наьха тешам,
Наьха безам хьаста аьнна,
Хьогал йоаю шовда мо.
ШакIа санна къаьга дешаш.
Лех аз цIаккха дог ца дуллаш,
Чарахь санна лехаш, техкаш,
ОарцагIваьнна, тIехьаваьнна
Иккха бодача саьна мо.
Вай селхане, тахане йийца,
Кховненашка кхоачалда, аьнна,
Иштта дешаш хилда, аьнна,
Хадаргвоаца Пушкин мо.

◆ ◆ ◆

Махьмад-СаIид ПЛИЕВ.

Вий со бехке. хьа борал зерах,
Хьо хилча Дунен тараз хьайгахь
увзаш?
Со-м Iелац хьа хозало зерах,
Хьона ца везе а, са ца тувсаш,

◆ ◆ ◆

Хьа мах баь варгвац, кхалсаг,
цIаккха,
Кулгаш хьа тхьовссалца совцац,
Ма лоатто дезар хьа сий лакха,
Хьа санна берах дог лазац.

◆ ◆ ◆

Безам массаза хилац-кх гIоза,
Цунах цкъаза гIайгIа а хул,
Ца ловр безама хало оза,
Ховшехь ший иразах тул.

ХАЛКЪА БАГАХБУВЦАМЦАРА

ХЬОА ХИННАЛАБАРЕ...

Доккхача рузкъанга дог этта, ший даьх йиса хьайра а ехка тIаьргIа гово а ийца, Тиркал дехьа феса болхача нахаца ваха хиннав цхьа саг. Цига довдеча кертагI топ кхиттай кьонахчоа. Сакхетамчура а ваьнна уллаш:

— Пхо кхьаь тIа кхаьчабий, хьоа толхабаьбий цо? — хийттад човнага хьожаш воаллачунга новкъосташа. Цу ханна хьакхийттача чов хиннача аьннад.

— Дlадовла, вIалла сагота а ма хилалаш цунна. Кертачу хьоа хиннабаларе-м хьайра а ехка со укхаза а воагIаргвацар!

ЕР ХЬА ВОША А ВОВЗАР ЛОВШ...

Ше юхегIолла тIехвоалаш, бовзаш бола нах болча хьоашалгIа чувахка хинна вира вордеца водаш вола цхьа саг. Дика дуадаь-моладаь кхаьба ше накъавоаккхаш хьаьшо ца йоагIа яппараш йича фусам дас хаьттад:

— Фуй укх хьа вира цIи?

— ХIана ях Iа? — аьнна юха хаьттад воххо.

— Даьра ях ер хьа воша а вовзар ловш, — жоп деннад фусамдас.

ГIАЖ ЦIАЬКХА ТОХЕ...

Цхьа купче хиннав йохка кхабилгаш а ийца базар тIа водаш. Мичаре ваьлар ца ховш духьалваьчнача саго гIаж теха ший нийсса ахаш кхабилгаш йоха а яь, мича вода хьо. фу ийца вода хьо аьнча хаьттача:

— Даьра Iа из гIадж цIаькха тохе-м цхьаннахьа а ма водац, е гаргаш йоацар хIама а ма хьоц, — аьннад купчечо.

ТАХАН ХУРГДА

Химикий культура Дворец. 11.00. «Са Дяьхен карта юхе» яха киноутренник. 14.00. «Оаха хестаю кхалсаг — нана» яха цIейна хетадаь концерт.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. Къона Ленинец яха берий кинотеатр йила я. 17.00. Халкъашта юкъерча кхалнаьха цIейна хетадаь художественни самодеятельноста концерт.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 15.00. Мехка халкъашта юкъерча кхалнаьха цIейна хетадаь «Огонек».

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 10.00. Сакъердаме сахьат» яха утренник. 10.00. Пионер яха кинотеатр йила я. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен кIезиг - дукха морхаш а йолаш йоачан а йоваш малхбоалехьара гIаьхьача йоаваме мух а хьеккаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1—6. Грозне 4 — 6 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Дукха кагирхой ба Грознерча № 26 йолча профессионально-технически училище дешаш. Кастта бахача наха гIулакх де гIоргва 723 зIамига саги йоIи. Царна производственни дешар хьехаш ба мастераш Комендантова Евгения Григорьевна, Котенко Раиса Степановна. Дукхача хана денз болх баь опыт йолча мастерий торо хул дешархошта йизза знанеш яла.

Къахьегамах лизза да училища дешархой хIара ди. Занятеш чакхъяьначул тIехьагIа хIара группе боккха кхетама болх бу. ХIара денна ерригача группашка чакхйоах политинформацеш. ХIаьта, ерен пIаьраскен деношка масса йолча группай дешархоша училища торжественни линейке отчет лу дIадахача кIирах шоаш баьча балхах. Къахьегама кIира, чакхдоллаш училища комсомола комитето итогаш ю группашта юкъе шерра йоаржаьча социалистически яхьа.

Боккха болх баьб училище художественни самодеятельноста конкурса кийчо еча а Массехк ди даьлча дIайолалургъя конкурс. Комсомола комитета инициативагIа дIадоладаьд училище Ленински зачета шоллагIа этап чакхйоаккхилга. ПхийтталагIча феврале денз дIайолаьй Ленински зачет. Из хетаю КПСС XXIV-ча съезда.

ХIанз училище кийчо еш я дешархой технически творчества выставка чакхъяккхара.

СУРТА ТIА: Материаловедене урок чакхйоаккхаш я хьехархо Федорова Мария Васильевна.

И. ПЛИЕВА сурт.

Осинов ХЬАМЗАТ.

БЕРКАТЕ ЙОАЧАН

Тоттаенна яьххар морхаш
Iаьржа ткъамаш лестадеш.
Маьлха сердал къайлаяьккха,
Делкъа ханах сайре еш.

Турпалаша товреш детташ,
Царех лелхе сийгаш мо,
ТIоа а сега, ди а къайкъа,
Даьлар цIаьхха шийла фо.

Тха бешарча боалий гIанаш,
ГIоатташ санна, тохалу,
Хьажкlий фийгаш детташ санна,
ДогIан тIадмаш долалу.

Иштта эшаш ена йоачан
Нана-Даьхен беркат да —
Ахархоша хьоцар доахаш
Дийна ялат, хьувкъаргда.

Тахан догIо кхашта беш мо,
Наха тоамбе могаре
Ма дош дар-кха! Ма дош
дар-кха,
Цунга низ дIакхоачаре!

◆ ◆ ◆

САТА.

Ма гIолахь, везар, ма гIолахь
Кхыча мехка,
Сона урдона дала
Ахча даккха...

Аз урдув дехац хьогара, —
Безам бах.
Безам ба сона
Урдона...

◆ ◆ ◆

— Безам,
Къаьна ба
Ма йоахий хьо,
Дуне
Кхеллача гIоне
Бахаш.
— Ба со-мI
— Къамаьл-м
Беро санна
Ду Iа.

СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Укх тIеххьарча шерашка къахьегамхошта культурни гIулакх деага дикка тоадаьд дукхача клубашен библиотекашен. Еш йола мероприятеш идейни чулоацам кIоаргагIен художественни боарам лакхагIен болаш я, йIаьхегIа я художественни самодеятельноста коллективай репертуар.

ДIадахача шера культура дукхача учреждениешта, цар болхлоша бавча балха лакха мах бир. Социалистически яхье суженцаша яьккхар кхоъ карара-кара тела республикански цIе байракх, шин библиотекана «ДикагIйола библиотека» яха цIи еннай, кхаь библиотекана «Социалистически яхье котваьппачунна» яха КПСС райкомен райисполкомен вымпел еннай, культура 16 болхлочоа ленински юбилейни медалаш, дукхача кхыбараштa сийлен грамоташ еннай.

Ленински къахьегама вахта дIахо а хьош, культурно-просветительни учреждениеша шерра дIайовзийтай КПСС ЦК июльски декабрьски Пленумий материалаш, КПСС XXIV-ча съезда даха мадоаггIара накъадахара социалистически яхь йоаржаяьй.

Клубаша, культура цIеношка, библиотекашка я пхе шера план кховчашъяр, халкъа лакхбалар хьахьокхаш йола гойтара пособеш. «Парти вай рулевой я», «Ленински наькъаца коммунизме», «Съезда дола тха къахьегама рапорт» яха а кхыйола а тематически беседаши сайренаши ю, дIахохьош я «Оаха хьога дIахойт, новкъост Ленин» яха ленински трибуна.

Дика бу болх А. А. Красянский директор волча Ассинскерча культура ЦIено. Укхаза кийчъяьй станицана а ХХ-ча партсъезда цIерагIча колхоза а карагIдаьнна толамаш хьахьокхаш йола гойтара агитаци. Хоза кийчдаьча плакаташ, панноша, художественни монтажаша, стендаша тIахьех хьалхашка латта декхараш кхоачашдара. Уж даьд художница А. А. Казаловас, наха дикагIа гургдолча цIеношка хьалтехад уж. Общественникаша колхоза фермашка а кхыча производственни участкашка а беседаш яьй, керда газеташ, журналаш дийшад.

«Фу кийчо яь вода хьо съездага» яхача темагIа беседа йир Л. Читвериковас хьакхий-товарни ферме. «КПСС ЦК июльски Пленума сопам» яхя темах дийцар зернохранилище А. Хачатуровас, цо беседа йир парте XXIV съезд хьаеллаш хиларах лаьца № 3—йолча МТФ, «КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш», «Съезда ударни къахьегам» яха беседаш йир Н. Митрохинас.

Культура районни ЦIено библиотекаца цхьана отта а яь кховчашъеш я парте съезда мадоаггIара накъадахара чакхъяха лаьрхIача мероприятей план. Масала, 3 феврале сахъердаме мероприяти чакхъяьккхар. «Рапорт лу съезда» яхаш яр из. Цу сарахьа дийцар съезда хьалхара декхараш кхоачашдара ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза, быткомбината, райцентра кхыча учреждениеша коллективашта юкъе латтача яхьах. Цу сайрен программа тIа яр бригадийи коллективайи дикагIйолча опытах кулгалхоша яь выступленеш, производственникаша дехарах партех, къахьегамах дола иллеш даьхар. Районни культура ЦIагIен районни библиотека читальни зален «Кортамукъарча республикай йохаргйоаца цхьоагIа», «Дуне тахан», «Заман календарь» яха мехка а дунен халкъашта юкъерча а вахара эггара керттерча событеех беседаши литература обзораши йир.

Районни библиотекашкара гойтара агитаци эргаяьккхай. Района боахаме, политически культурни вахаре карагIдаьннараш, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме советски халкъа хьалхашка латта декхараш, вай дегIадахкара перспективаш хьагойташ а дика кхетавеш а я из.

Вахарца тIа боахаш йода Троицке станицан Первомайски юртен кулатпросветучреждениеш а. Укхаза шерра пропаганда ю КПСС XXIV-ча съезда мадоаггIара накъадарах лаьца. Цу учрежденей культура болхлоша В. Фролова, Г. Буняевас, В. Гатиевас, М. Черкиева нахаца беча балха ерригача формех пайда эц, дIайовзийт къахьегамхошка парте решенеш, вай общества дIадехараш. Помещенеш хоза, чухьара цIена, цхьалхо йолаш хиларо нах тIаувз цу моттигашта. Къаьстта дика аьттув боалаш оттаьй производстве хьалха латтараштa карагIдаьннараш дIадовзийташ йола пропаганда.

«Къахьегам — рузкъан да», «Сан вайн дар», «Говза кулгаш Iилма гIонча», «Рузкъа лорадари кхой бари» яха темаш культпросветбалха тайп - тайпарча формах чакхъяьхар. Пропагандe керттера лоархIам бир социалистически яхьа, из дIайовзийтара. Клубашкен библиотекашкен ший ханнахьа листовкашка - плакаташка гIолла дIахойт тохай хьалха мала латт, е лоаша йола информационни мероприятеш ю яхье — хьалха латтар е коллектив ховстаеш.

Боккха болх бу автоклубо. Ханханнахьа района колхозий цхьацца йолча фермашкен участкашкен хул из. Автоклуба заведующе В. П. Выродовас колхозхошта еш КПСС хургйолча съездаца ювзаенна йола лекцеш, беседаш ю.

Цхьабакъда культура массе а учреждениеша бац КПСС XXIV-ча съезда мадоаггIара накъадахара лерттIа болх. Масала, царех да Нестеровскерча культура ЦIа. Цига гIулакхаш во да. станични совете, «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза правлене, парткомо мадоаггIара теркал данзар из гIулакх. Культура ЦIен куц бIарг тIаоттаргболаш дац, гойтара агитаци яц, чухь шийла я, кIеггаза мара бац художественни самодеятельноста болх. Цхьан хана дика болх беш яр Арштера клуб.

Дукха хIама да хIанз а юрташкарча культура болхлоша де дезаш. ХIара культура цIа, клуб библиотека къахьегамхоша культурни салоIаргдолен политически кхетам эцаргболен моттиг а хина дIаотта еза.

З. ФЕВРАЛЕВА,
Сунженски района культура отдела заведующи.

Кхалнаьха цIерашца дувц Болгаре дог гIоздоаккхаш дола из бIаьстен цIей — 8 март. ХIанз промышленноста, юрта боахама, культура, Iилма дуккхача доакъошка болх беш ба кхалнах.

СУРТА ТIА: Спаска Димитрован Галя Васильеван - Софиерча трикотажни баракъаш деча фабрикера дикагIбола болхлой.

БТА—ТАСС сурт.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

КЪАЬНА ТIОАРГАЦ

ДУВЦАР

ЦХЬАННЕНА а ала ховргдацар къаьна тIоаргац цхьан метте латта мел ха я. Из цига латтача юкъа дезалцара цхьабараш байна дIабаьннабар. вожаш къоаналгахьа дIагIертабар. Бакъда тIоаргац ше латтача латташ дар. Цхьаннена дайнадацар из латтачара меттахьа доаккхаш, е хьаделлаш. Деррига хувцалуш хьадоагIар: цIагIара гIирс, тIера форма, наьха ха бакъда хувцалуш дацар аьшк тIатеха къаьна тIоаргац.

Иштта ца кхеталуш яр тIоаргаца къайле а. Цхьабараша тIерча ногIарга кхаччалца тIоаргац дошо мах болча хIамаех хьалдиза да йоахар, вокхар дошув а дотув а ийна хилар бакълора. Николай паччахьа сурташ а тIадолаш да йоахар кховлагIчар тIоаргаца чура дошо ахча. Керчабу лай мажарг санна, хIара денна, хIара шера тIадетталора тIоаргаца къайленах дувцараш. Цу тIоаргацаца гIулакх долчар а, доацачар а садуар цу хабараша, цхьаболчар бакъдар ха безам хиларца, шоллагIчар тIоаргаца къайленах дола шоай дакъа сихагIа шоашка кхачар дог доахаш киларца.

Духхьал цхьа саг вар сатем ца бовш, из деррига ший лергах ца кхеташ санна сабаре. Из яр тIоаргац ший доалахь дола Каби. Цунна цхьаннена мара хацар из тIоаргац мичара денад из мел ха йолаш да, цу чу фу доал.

Каби ше цхьаькхъа яхача цIагIа саьнгга латтар из. ЖамIата маьждаге мо мара саг чу водацар из яхача цIагIа, лаьрххIа гIулакх ца хилча. Цхьанне а гIулакх дацар цига чуаха. духхьал цхьан Кабе ший дуне мара хIама дацар укхаза.

Тайп - тайпара хабараш дувцар Кабех шийх, цун тIоаргацах. Йоахар, цо хIара Iура, хIара сарахьа цу тIоаргаца дуIаш ду. Цецбувлар цу чура йоккха ганз цо сенна кхою ца ховш. Из ше дуаргдола дуне диэ яьннаяр, деношца, бетташца лархIа мегаргйолаш яр цун йиса ха. Иштта къаьна яр из.

Паччахьа хана ший доалахь тика а йолаш хинна Кабе мар венна дукха шераш дар. Из валара бахьан а цхьаннена дагадагIацар хIанз. Цун-м цхьанне а уйла а яцар. Сеппа йора из, ший хаппахьа валанза мича воал цхьаккха а. Из дацар керттера дар. Керттера хийттар яр кIай аьшк тIатехача къаьнача тIоаргаца къайле.

Советски Iаьладала хьалхарча шерашке а марах биса боахам, цIеналш, тика хоаддадаь дIадаьхадар Кабе. Цу хана городе яха дIаяхар из. Укхаза нийцар массехк воккхий цIеноош. Уж кхоачамболаш дар дукха боацача Кабе дезала — цун цаI кхе летан, вож цул ЗамагIен ши воI воацар кхы бер дацар. Ший боахамах цхьаккха хIама дIадахьанзар цо городе, духхьал цхьа тIоаргаца къайле, е цун уйла а ецар цар.

ВоккхагIа вола Султан деррига ший ханара бераш а санна дешa вахар. хIаьта зIамагIа вар. Сали, цIаккха цапа юхера дIавоалаш вацар. ХIана дар а хац, ерригa дега ондо зIамагIа волча кIаьнках латтар Кабе. Бакъда, воккхагIа вола Султан, кхы шийна хийра ца воаккхе а, дукха гаргаозаш а яцар из. Эггара хьалха тIоаргац бахьан цар цIагIа къовсам гIеттар Каби городе яха хьаеначул тIехьа пхийлх шу даьлча. Дукха гуча ухаш сагот даьдацар Кабе гаргарча наха цу шерашка. Е из ше а яцар гаргарча наьхацига ахара тIера. Цхьаннена а хацар цо сен уйла ю, цун дага фуд. Ханна нийсъеппа мара йоаца Каби гонахьа кхехкаш дола вахар вIалла дий ховш яцар. ший цIеной пенел, ший ковнал арахьара дуне теркал а дацар цо.

ХIанз шозлагIа мара вепавацар царцига Кабе маьр - воша. Хьалха, ераш городе хьабаьхка дукха ха ялалехь веча цуннеи Кабенеи юкъе фу къамаьл хиннад, е царна юкъе вIалла къамаьл хинна а дий. цхьаннена ховш дацар. Бакъда шозлагIа вена хинна къамаьл Кабе щаккъе воI а волаш хилар.

— Каби, — йоахар маьр-вошас, валар дага а доацаш хул, сага лерах, цунна тIеххьа лел оалаш да Iоажал. Цудухьа хIанз юха а венав со деша хоадам бе ловш.

ШIаккха а хиннаяц Каби дIаьхача къамаьла тIера. Маьр - вешийцара къамаьл кхы а лоацагIа хулга ловра цунна.

— Са мар веннача дийнахье хиннаб деша хоадам, — лоацца жоп делар цо.

— А, хиннабац. Жайно ишта лархIац из. Жайно яхачох ийс дакъа де деза хьа марах, са вешех дисача рузкъах, боахамах. Из дIадекъа деза цун дезала а, вежарашта - йижарашта а...

— Со жайнаш дийша яц, — ше оалар ала витанзар Кабе маьрвоша. — Сона шо довзаш дац. Цудухьа шо долчара укхаза хьаенай со яха.

Шиннена а шоайла дагара дика ховра царна. Кхетадора, е жайна бокъо я, е вахара бокъо а шоаш лехар йоацилга. Шинне а сатем боабаьр цIаьрматал яр.

— Яла езаций хьа, — кхы сатохадаланзар маьр - вешийга. — Къематдийнахь хIаьта а вета а хьадала ма дезий хьа из...

—Цига дIакхаьчача дувцаргда вай из,—юха а юкъеиккхар Каби деша хоадам а беш.—Кхы из гIулакх дахьаш со йолча ма веллахь,—тIатехар цо.

Коахка валлалца сердаш вахар маьр-воша. Даьла—эгIазал а, наьха наIалт а. цхьаккха во болх бацар цо Кабеца ца бехаш.

Цу ханналца тIоаргац вIалла дага а дехадацар Кабе кIаьнкашта Султана а Салена а. Бакъда маьрвоша дIавахачул тIехьагIа касткаста хозар царна гаргарчар а, бовзачар а тIоаргацах дувца тайп-тайпара хабараш. Цу чу дуккхача рузкъан хIама йоал, бIарчча ганз йоал яхаш хулар хьа хоз-хозар.

Хьалхарча хана цу хабарех тамаш йойя в. уж теркал дацар вокхагIа волча воIо—Султана. ТIоргацах мел дувцар бакъ хилча а. иззал рузкъа шоашта сенна эшаргда хацар цунна. Из хIанз дикка воккха хиннавар. дешарa а гаьна ваьннавар. Цун уйла кхы яр. хьаштaш а кхы дар. Бакъда зIамагIа вола Сали цIаккха тIоаргац дагара доалаш вацар. Шераш дIа ме ух. воккха ме хул дукхагI уйла йора цо цун. тIоаргаца къайле йовзарга лаьтта безам ден-денна совбувлар.

Баргалах мукъа яьнна говр санна едда йодар ха. Дуне, адамаш хувцалора, хувцалора Каби ше а. Кабе керта чеш кIай йис йиллача санна кIайдала доладенна дукха ха яр. ВоккхагIа вола воI Султан дийша ваьннавар, хIанз болх беш вар. зIамагIа вар а хIана дийша воалаш вар.

Цунна шийна а ховргдацар из хIапац ала. бакъда воккхагIа волча воIаца цIаккха а дагахь йIовхо йолаш хиннаяцар Каби. Цун цуццара бувзам хьаллоаттабеш хиннар духхьал из ше ваьлга хари, шийна хьалхашка из хьалкхийнален дар. Бакъда ший тайпара везар цунна зIамагIа вола Сали. Нагахь цунах безам вла йиш яле. ХIанз аьлча цо цIаккха цунцара ший безам белгал баккхацар. Е эггадаьккха нанас цунна деш хIама а дацар. Сале воккха мел хул дикагIа кхетадора нанна ше гаргагIа хетилга. Цудухьа тIехь-тIехьа шаьрдора цо кIаза санна цунна хьесталулга. Дегаза ца тетаи цIагIа эра фуннагIа дора цо цунах нанна тоам хургболга хайча .Вешта цо ше кхетадора нанна ше селла тIаувцар цунцара безам боацилга. ШIаккха Кабега хьоахадацар цо дахчан тIоаргац. бакъда кIай аьшк тIатеха дахчан тIоаргац. ШIаккха дагара доалаш дацар. ШIаккха из хьаделлаш дайнадацар цунна, е цун къайле а хацар, бакъда цу чу дуккхача рузкъан хIама йоаллаш хиларах Сали цхьаккха шеко йолаш вацар. Ца йоале хIана дувц массане йоал, яхаш. «Шн йоацача кIур хилац,—каст-каста дагадохар Салена къаьнара кица,—цаI децаре массане дувцаргдацар. «Из тешаш вар гайна, е ганза тIоаргаца къайле ший доалахьа ерзаргхиларах. Бакъда, маца? Из дар Сале са дуаш хиннар. Каби дийна йолаш цунга даха дог дацар. Цудухьа Сале кхетадацар: нана елча дика хетилга даргдар цун дагахь кот, е хала хетилга даргдар. Да валарг, из тIоаргац децаре-м йоахийтаргъяр цо из, мел цо кхоабаш яхар из. Бакъда, торгац...

Цкъа ца хаьттача Iеваланзар из. Шоаш шиъ дар уж цхьаь.

— Нани, — аьлар Сале, цхьа башха хIама ше ала воаллаш санна, — васкет даьдий Iа?

Ца кхеташ воIа бIарахьежар Каби. Цун бIарахьажаро кхеравир воI. Ший дагахь долчох из кхийттайий-те аьнна хетаделар цунна.

— ХIана хетт Iа из? — цхьа юкъ яьннача гIолла йистхилар Каби.

— Хац сона-м, — вехар Сали, — массане деш хилаций васкет... боккхийча наха.

Салена ханзар нана укханна хетачох кхийтар, е кхийтанзар, бакъда, цун ерригa дог доахалга йоаеш дар деша жоп.

— Вала воаллачо мара дац васкет. Со-м хIанз а дика могаш я.

Дийша ваьнна дукха ха ялале, ше цIагIара дIавода аьлар Кабега воккхагIа волча воIа Султана.

Мича вода хьо, хIана вода? — хаьттар Кабе.

— Саг йоалаю аз.

Юхьа тIара хувцаяланзар Каби, эргаьланзар.

— Малий из? — хаьттар цо саббарe. — Саг йоалайнча дIа хIана вода, укх цIагIа ваха мегаций?

Жоп дала сиха вацар Султан. Бакъда, къайла ца хьош шийна хетташ дар дIааьлар цо.

— ШIаккха велавалар хазац укх цIагIа... КIордаьй таьзета мара хулаш йоаца сагото.

ХIама аланзар Кабе цунна духьал. ВоIо аьнначох цунна фу хийтар кхетале йиш йолаш дацар.

— Малий Iа йоалаер? — хаьттар цо юха а.

— ХIирий йоI я аз йоалаер.

Цхьа юкъ яьккхар цо йист ца хулаш. ВIашкалетача санна тоIадаьдар цун бордаш.

— Вий гIойла хьогIа, — сердар из воIа. — Султан йист хиланзар. Хьал а гIетта дIавахар из. Цул тIехьагIа алапи хьайийцача мара загIацар Султан нана йолча. Ший ханнахьа алапех дакъа лора цо цунна. Бакъда цIаккха къамаьл хилацар цу шинне. ШIаккха хаттацар Кабе нус, бераш фу деш да, е кхыдар...

Сале саг йоалаьчул тIехьа массехк шу даьлча елар Каби. Цхьаннена а хазанзар цо лазар кодадеш. Массаза южаш ма хиллара сарахьа Iойнижа Каби, Iуйра ейна уллаш корайир. Ший яхар санна цхьаккха гIар тата доацаш хилар цун ялар в. Из дIайоллача дукха нах бацар. Сихха чаккдаьлар таьзет. Делкъал тIехьагIа дIабехар гулбенна хинна лоалахой. ЦIагIа а цхьаккха хIама хувцадаланзар из яларех. Таьзетера нах дIабехачул тIехьагIа сахьат а далалехь вIалла укх цIагIа из хинна а йоацаш санна йиццир Каби Сале а несо а... ХIанз цхьа тIоаргац доацачун хIаман уйль яцар Сале. Масейттаза гонахьа гоабоаккхаш хьежавар из цунга. Кхыметтел кулг а техар, чIоагIа дий хьажа воаллаш санна. Цунна хIанз сесаг цIагIа ца хиларал чIоагIа ловш хIама дацар укх дунен тIа. Бакъда из Салена уллувра дIайоалаш яцар.

— Йолле, Iо чу гIо, тIоаргац хьаделла воал со, — аьлар Сале юххера а сесагага.

— ХIана йола со, со а йолаш хьаделла мегаций из, — раьза хиланзар вож.

Хьоаставала, дехар де кийча вар Сали, бакъда сесага бIарахьежача из кхийтар цунах хIана хург ца хиларах.

— Йолле, — тIачайхар Сали,— хьа гIулакх дац укхаза Iо чу гIо.

— Из фу мотт ба, укх цIагIа яхаций со, —меттахьа яланзар сесаг.

БIаргашка боад еттар Салена эгIазваха,

— Хьа даь цIагIара дена а мичад е тIоаргац, са наьна хинна ма дий ер, кхы сатохадаланзар Салега, — дIайолле укхазара!

— Дукха хабар а ца дувцаш тIоаргац хьаделла Iа, — цхьаккха хIаманна шек яцар сесаг. — Из-м бе дац, са даь цIагIара хилча а, хьа даь цIагIара хилча а. Цхьана хьожаргда вай цу чу фу доал.

Лоасстаяь батах хIама техар Сале сесага. Цхьан юкъа хIама кхийттача кулг тIадиллар цо. ВIалла дага а доацаш Сале кIужах пIелгаш чудахийтар сесага, ший из малб кIуж озабеш. Салега цIоргIа ухар, бакъда кIуж дIахецаш бацар.

— Латаргвий хьо кхы? — хаьттар сесага Сале корта во чу а увзабеш.

Цо корта дIа ца хийцача де хIама долаш вацар Сали. МоарзагIана юкъе дахача санна чIоагIа лаьцадар чеш.

— ДIахела, латаргвац, —аьлар Сале юххера а.

ДIахийцар на сосага. Цхьа юкъ яьккхар цо кертах кулг хьеккхаш. Цу хана а уйла йора. Из эггара кхераш хиннар дар дов дIаьх а депца лоалахой оарцагIбахкар. ТIаккха царна ховргдар довна бахьан. Из эггара ца эшаш хиннар дар.

— Арара пиI дIакъайлайий Iа? — хьаттар Сале кертацара лавар дижачул тIехьагIа.

— Къайлай.

Даггара лахарех тIоаргацах улача чIега доагIа кораданзар. Кулгаца озабарах меттахь боалаш а бацар чIега.

— Диг хьадал, — дийхар Сале сесага.

Сесага диг хьадера. БIастангахьара диг теха алтам а тIехьа дIабахийтар цо чIега. ТIоаргаца чу хьежар Сали а цун сесаг а. ТIоаргац даьсса дар. Бакъда дIа бухе кIайча пахашка юкъе а хьоарчаяь цхьа йоккха гурмат уллар. Гурмат хьа а ийца цIенъюккъе Iохайшар уж шаккъе а. Дукха баьхкар уж гурмат тIера пахашкаш хьайосташ. ТIеххьара а хьагучаяьлар баьццарча каьхата ахчан йоккха пачка. Ахча акхарна ца дайнача тайпара дар.

— Фу ахча да из? — кхы сатохадаланзар сесага.

Сале кхетадаьдар из фу ахча дя. Яьпача керача можах а мехкех цунна дайзар паччахьа Николая 11-чун сурт.

— Паччахьа ахча да-кх, — аьлар цо юххера а.

Доккха садаьккхар сесага.

— Хьаштдоацаш хьай кIуж увзабайтар Iа сога, — аьлар сесага, цIагIара ара а йолалуш. «Куж озабар-м фу дар, — дагадехар Салена ше-шийца, — дукха ха я е тIоаргац бахьан долаш са корта лаза-м».

— Паччахь юхаварга дог доахар Iа? — хаьттар Сале. Хаттар наьнага деш дар Бакъда из дIахазанзар е нанна а, кхычоа а.

Хьажа, ладувгIа

6 МАРТА

ТЕЛЕВИДЕНИ:

12.15 — Раиса Немчинская цирка артистка. Документальни фильм. 12.45 — Повзе оагIонаш» Советски Грузе поэташ. 13.00 — Комедийни фильма экран. «Сийрда никъ» яха художественни фильм. 14.40 — Парте планаш — халкъа планаш. 14.50 — Документальни фильм. 15.00 — БIаьстан кхашкарча балхашка. 15.15 — Киноникъберхой клуб. 15.40 — Съезда хьалхарча вахте (гIалгIай меттала). 15.50 — Киножурнал. 16.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. (гIалгIай меттала). 16.15 — Людвиковске хьалхе лелаеча эстрадни оркестра концерт. 17.00 — «Саг кхаз Баранкин» яха Медведева Телевизионни спектакль. Ленинградера передача 18.00 — Кердадараш. 18.05 — Хьайбай дунен чу. 19.00 — Дунен халкъашта юкъера программа. Передача ю телевиденен радион политически обозревателя Дружинина. 19.30 — Шоана, бераш. 19.35 — КПСС 24-ча съезда накъадолхаш. Сунженски района къахьегамхоша репортаж лу. 20.35 — Художественни самодеятельноста концерт. 21.00 — «Цун сийлал адъютант» яха художественни фильм. ПхелагIа сери.

РАДИО:

6.30 — Терлецкий. Лирически сюита (эрсий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 16.05 — «Беке къонгаш» яхача А Бокова романах йола беседа. (гIалгIай меттала). 16.20 — Халкъа тIахьожам болх беш ба (эрсий меттала). 16.40 — Республика кхалнах партийни съездага (нохчий меттала). 16.55 — Ашараш. 17.00 — «Йовзаш йола Нохч-ГIалгIай ашараш» яха концерт (эрсий меттала). 17.40 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 17.55 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 18.25 — «Съезда хьалхарча вахте хьалхалаттараш, шоана дола концерт (нохчий меттала).

7 МАРТА

ТЕЛЕВИДЕНИ:

12.30 — Къона Ленинец. (гIалгIай меттала доакх). 13.02 — «ДIаьхача ден Iуйре» яха художественни фильм. 14.35—Советски киномастераш. Артмане, Чурсина. 15.15 — Юрта къахьегамхоша — парте 24-ча съезда. Передаче дакъа лоац РСФСР юрта боахама министра Флорентьева. 15.55 —Интервидени. Бургац йолаш хоккеях йола дунен чемпионат. Советски Союз — Швейцари. Швейцарера передача. 17.45 — Къовсам дIахо бодаш ба. Партугальски коммунистически парте. 50 — шу дизарга. Передача ю «Правда» газета обозревателя Игнатьева 18.00 — Кердадараш. 18.05 — КПСС 24-ча съезда накъадолхаш. МалгIабика района къахьегамхоша рапорташ лу. 19.05 — Художественна самодеятельноста концерт. 19.40 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха Денна — 8-ча Марта хетадаь концерт. 21.20 — «Ха». Информационни программа. 21.50 — Къонал эфире я

РАДИО:

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Передачай программа. 8.25 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 15.20 — Къонгашкарча музыкальни моаршалий концерт (нохчий меттала) 15.40 — «Ираз хилда шун. кхалнах» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 17.00 — Массанахьа дика вах ба. (эрсий меттала). 16.16 — КIирандийнахьа музыкальни программа (эрсий меттала). 16.45 — «Къона тIехье (нохчий меттала). 17.00 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха Денна — 8-ча Марта хетадаь радиокомпозици (эрсий меттала). 17.30 — «Шоана, кхалнах» яха концерт (гIалгIай меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, (11 3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарея, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юртя боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект. 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84.

СФ05054. Заказ № 2646.